

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРОХОДЖЕННЯ
ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ
ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ
спеціальності В9 Історія та археологія
другого (магістерського) рівня вищої освіти

Навчально-методичний посібник

Укладач: Андрій Гриценко

...

Глухів-2025

УДК: 378.147.091.33-02.22:37(072)

М - 54

*Рекомендовано до друку і розповсюдження вченою радою Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка
(протокол № 4 від 24 вересня 2025 року)*

Посібник підготував:

Андрій Петрович Гриценко, доктор педагогічних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту Філології та історії Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Рецензенти:

Коренева Інна Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету природничої і фізико-математичної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка;

Бояринова Ірина Олександрівна, кандидат економічних наук, доцент, директор Відокремленого структурного підрозділу «Професійно-педагогічний фаховий коледж Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка», спеціаліст вищої категорії.

Н 34 Методичні рекомендації до проходження виробничої педагогічної практики здобувачами вищої освіти спеціальності В 9 Історія та археологія другого (магістерського) рівня вищої освіти / Автор-укладач : Андрій Гриценко. Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2025. 61 с.

Навчально-методичний посібник упорядковано з метою надання здобувачам вищої освіти спеціальності В9 «Історія та археологія» галузі знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки» допомоги для проходженні практичної підготовки у закладах фахової передвищої та вищої освіти.

У посібнику наведено особливості організації, порядку проведення та процедуру підбиття підсумків виробничої педагогічної практики у закладах освіти; репрезентовано практичні рекомендації до організації та керівництва практикою, а також особливості організації та проведення практик здобувачами вищої освіти, які навчаються за дуальною освітою та проходження практик іноземними здобувачами вищої освіти. Звернено увагу на проходження практики в умовах воєнного стану та карантинних обмежень.

Посібник призначено для здобувачів вищої освіти спеціальності В 9 Історія та археологія галузі знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки, науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти та широкого кола читачів, зацікавлених проблематикою організації практичної підготовки у закладах фахової передвищої та вищої освіти.

УДК: 378.147.091.33-02.22:37(072)

© Гриценко Андрій, 2025
© Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2025

ЗМІСТ

Розділ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Передмова	4
I. 1. Загальні положення	7
I. 2. Мета і зміст практичної підготовки	8
I. 3. Бази практики	9
I. 4. Організаційно-методичне забезпечення практики у ЗФПО	10
I. 5. Функції організаторів та керівників виробничої педагогічної практики здобувачів освіти	12
I. 6. Науково-методичне та організаційне забезпечення практики	14
I. 7. Підведення підсумків практики та оцінювання	17
I. 8. Матеріальне забезпечення практики	18
I. 9. Особливості організації та проведення практик здобувачів вищої освіти за дуальною формою здобуття освіти	19
I. 10. Особливості організації та проведення практики здобувачів освіти заочної форми навчання	19
I. 11. Особливості проходження практики іноземними здобувачами вищої освіти	20
I. 12. Академічна мобільність здобувачів вищої освіти	21
I. 13. Проходження практики в умовах воєнного стану та карантинних обмежень	21

Розділ II. Програма виробничої педагогічної практики та методичні рекомендації щодо їх реалізації

II. 1. Мета та завдання практики	24
II. 2. Вихідні та основні навчальні компетентності	25
II. 3. Оцінювання виробничої педагогічної практики	27
II. 4. Зміст виробничої педагогічної практики	33
II. 5. Обов'язки студентів-практикантів	35
II. 6. Звітність студентів-практикантів	36

Додатки

Рекомендована та використана література

ПЕРЕДМОВА

Виробнича педагогічна практика є невід’ємним елементом освітнього процесу в закладах вищої освіти та важливою складовою професійної підготовки майбутніх фахівців. Вона забезпечує органічне поєднання теоретичної та практичної складових освітньо-професійної програми «Історія» та спрямована на формування ключових і фахових компетентностей здобувачів вищої освіти, зокрема, й другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Провідне значення педагогічної практики визначається положеннями Закону України «Про освіту» (2017 р.), Закону України «Про вищу освіту» (2014 р., зі змінами), Закону України «Про фахову передвищу освіту» (2019 р., зі змінами), а також відповідним Стандартами вищої освіти України за галуззю знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки», спеціальністю В9 «Історія та археологія» (2021 рік) (див. Додаток А посібника). Згідно з цими нормативними документами, практична підготовка здобувачів вищої освіти є обов’язковою складовою освітнього процесу, покликаною забезпечити їхню здатність до реальної професійної діяльності.

Мета виробничої педагогічної практики студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти у закладах фахової передвищої та вищої освіти полягає у формуванні їх готовності до професійної педагогічної діяльності в закладах освіти.

Вона реалізується через:

- * інтеграцію знань, умінь та навичок, отриманих під час вивчення психолого-педагогічних, історичних, археологічних та методичних дисциплін;
- * розвиток здатності організовувати та проводити навчальні заняття з історії та археології;
- * формування педагогічної культури, навичок науково-дослідницької діяльності, комунікативної компетентності та педагогічної рефлексії;
- * набуття досвіду виховної роботи зі студентською молоддю.

Зміст і структура практики визначаються освітньо-професійною програмою та регламентуються Положенням про практику здобувачів вищої освіти у закладах вищої освіти України (затвердженим наказом МОН України № 93 від 08.04.1993 р., зі змінами), а також внутрішніми нормативними актами закладу вищої освіти.

Посібник «Методичні рекомендації до проходження виробничої педагогічної практики здобувачами вищої освіти спеціальності В 9 Історія та археологія другого (магістерського) рівня вищої освіти» розроблений відповідно до зазначених документів та покликаний забезпечити методичний супровід практичної підготовки студентів-магістрів.

Він містить:

- * загальні засади організації та проходження виробничої педагогічної практики у закладах фахової передвищої та вищої освіти;
- * систему завдань і методичних орієнтирів для здобувачів вищої освіти;
- * рекомендації щодо підготовки й проведення навчальних занять у закладах фахової передвищої та вищої освіти;
- * поради з організації виховних заходів та позааудиторної роботи;
- * вимоги до ведення документації та оформлення звітності;
- * критерії оцінювання результатів виробничої педагогічної практики.

Особлива увага приділяється розвитку в здобувачів вищої освіти спеціальних (фахових та предметних) компетентностей, передбачених Стандартом вищої освіти за спеціальністю «Історія та археологія» (2021), зокрема:

- здатність виявляти та досліджувати історичні й археологічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію.
- здатність здійснювати історичні й археологічні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук.
- здатність презентувати та обговорювати результати досліджень і професійної діяльності у сфері історії та археології.
- здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії та археології представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки.
- здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проєкти у сфері історії, археології та/або дотичні до них міждисциплінарні проєкти.
- здатність здійснювати експертний аналіз в предметній області.
- здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах фахової передвищої та вищої освіти, наукових установах.
- здатність працювати в міжнародному контексті і реалізовувати спільні проєкти у сфері історії та/або археології з європейськими та євроатлантичними інституціями.
- здатність використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для проведення досліджень та професійної діяльності у сфері історії та археології.
- усвідомлення принципів академічної доброчесності та норм професійної етики.

Завдяки використанню цього посібника здобувачі вищої освіти отримують можливість не лише перевірити на практиці рівень своїх теоретичних знань, а й набути досвіду самостійної педагогічної діяльності, що сприятиме формуванню їхньої професійної ідентичності, сучасного педагогічного мислення та творчого інноваційного потенціалу.

Запропоновані методичні матеріали адресовані перш за все, самим, здобувачам вищої освіти освітнього ступеня «Магістр», а також керівникам практики від закладу вищої освіти та закладів фахової передвищої та вищої освіти, викладачам-методистам, викладачам та завідувачу випускової кафедри й іншим зацікавленим учасникам освітнього процесу. Вони можуть бути корисними також науково-педагогічним працівникам, які займаються проблемами методики викладання історії та археології, педагогічної практики та професійної підготовки майбутніх викладачів закладів освіти.

Запропоновані методичні рекомендації покликані сприяти підвищенню якості професійної підготовки здобувачів вищої освіти, посиленню практичної спрямованості освітнього процесу та підготовці висококваліфікованих педагогічних кадрів, здатних відповідати сучасним викликам суспільства й системи освіти України.

Розділ І.
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ
ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ
ОСВІТИ

I. 1. Загальні положення

Методичні рекомендації до проходження виробничої педагогічної практики у закладах фахової передвищої та вищої освіти здобувачами вищої освіти освітнього ступеня «Магістр» галузі знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки» спеціальності В9 «Історія та археологія» покликані визначити концептуальні засади практичної підготовки фахівців відповідних освітньо-професійних програм підготовки здобувачів вищої освіти, що у відповідності з навчальним планом регламентує послідовність, тривалість різних видів практики, визначає мету, завдання та місце кожного виду практики у структурно-логічній схемі підготовки фахівця, визначає перелік компетентностей (фахових та предметних) тощо.

При підготовці методичних рекомендацій нами було раховано специфіку спеціальності В 9 Історія та археологія, що реалізовується з 2017 року в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка, зміни в чинному законодавстві щодо розвитку освітньої галузі та відображено останні досягнення науки, методики, психології, пропозиції здобувачів освіти та роботодавцям.

Наскрізним педагогічним принципом, що визначає професіограму майбутнього викладача історії закладів фахової передвищої та вищої освіти є принцип зв'язку теорії з практичною діяльністю.

Програму виробничої педагогічної практики розроблено у відповідності до: Конституції України (1996), Законів України: «Про освіту» (2017, у редакції 2025), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2016, у редакції 2025), «Про ліцензування видів господарської діяльності» (2015, у редакції 2025), «Про професійну (професійно-технічну) освіту» (1998, у редакції 2025), «Про фахову передвищу освіту» (2019, у редакції 2025), «Про вищу освіту» (2014, у редакції 2025), «Про колективні договори та угоди» (1993, у редакції 2022), «Про оплату праці» (1995, у редакції 2024), «Про охорону праці» (1992, у редакції 2025), «Про доступ до публічної інформації» (2011, у редакції 2025), «Про захист персональних даних» (2010, у редакції 2025) тощо;

постанов Кабінету Міністрів України: № 1134 від 17.08.2002р. «Про затвердження нормативів чисельності студентів, аспірантів, докторантів, здобувачів наукового ступеня кандидата наук, слухачів, інтернів, клінічних ординаторів на одну штатну посаду науково-педагогічного працівника у ВНЗ III-IV р.а. та ВНЗ з післядипломної освіти державної форми власності» (у редакції 2019 р.); №266 від 29 квітня 2015 р. «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (у редакції 2022 р.); № 1187 від 30 грудня 2015 р. «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти», зі змінами, внесеними постановами КМУ № 347 від 10 травня 2018 р., № 180 від 3 березня 2020 р., № 365 від 24 березня 2021 р.; № 1341 від 23 листопада 2011 р. «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (у редакції 2020 р.); № 579 від 12 серпня 2015 р. «Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність» (у редакції 2022 р.);

наказів міністерства освіти і науки України: від 18 червня 2021 р. № 686 «Про затвердження норм часу для планування і обліку навчальної роботи та переліків видів навчальної, методичної, інноваційної, наукової, організаційної роботи та іншої педагогічної діяльності педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти» (у редакції 2022 р.); від 8 квітня 1993 р. № 93 «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» (зі змінами,

внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти № 351 від 20.12.1994 р. «Про внесення змін до Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України»;

методичних рекомендаціях до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти («Внутрішня система забезпечення якості освіти: Абетка для директора»);

Стратегії розвитку Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка на 2021-2025 роки, Регламенті Глухівського НПУ ім. О. Довженка; Статуті Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, Правилах внутрішнього розпорядку; Правилах прийому до Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка;

Положенні про організацію освітнього процесу в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка та інших нормативних документах; Положенні про організацію, проведення практичної підготовки здобувачів освіти у Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка тощо.

I. 2. Мета і зміст практичної підготовки

Метою практичної підготовки є оволодіння здобувачами вищої освіти сучасними методами, формами організації освітнього процесу, фаховою / педагогічною майстерністю в галузі їх майбутньої професії, удосконалення викладання, формування у них на базі одержаних в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка професійних компетентностей для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних виробничих умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання, вести наукові дослідження та творчо застосовувати отримані знання в практичній діяльності.

Виробнича педагогічна практика передбачає безперервність і послідовність її проведення та оволодіння здобувачами вищої освіти достатнім обсягом практичних знань і умінь викладацької діяльності у закладах передвищої освіти.

Метою практики є цілісна підготовка здобувачів вищої освіти до майбутньої професійної діяльності у статусі магістра історії та археології здатного до викладання історії у закладах фахової передвищої та вищої освіти.

Практика спрямована на :

* ознайомлення з усіма аспектами організації освітнього процесу у закладах фахової передвищої та вищої освіти;

* набуття досвіду виконання функцій викладача та куратора (групового керівника);

* перевірку та оцінювання готовності до освітньої і виховної роботи зі здобувачами освіти;

* розвиток професійних компетентностей, формування творчого та науково-дослідницького підходу до організації освітнього процесу;

* оволодіння сучасними методами, технологіями і формами викладання історії та суміжних дисциплін у закладах освіти;

* закріплення теоретичних знань, умінь і навичок, здобутих у процесі вивчення дисциплін та опанування освітніх компонентів ОПП «Історія» другого (магістерського) рівня вищої освіти;

- * формування здатності приймати самостійні педагогічні рішення у реальних умовах професійної діяльності;
- * аналіз, узагальнення та творче використання кращого педагогічного досвіду в освітньому процесі;
- * вироблення умінь організації виховної роботи, проведення навчальних занять, позааудиторних заходів, здійснення психолого-педагогічних спостережень та підготовки характеристик на здобувачів освіти;
- * виховання стійкого інтересу до педагогічної діяльності, формування педагогічної культури, комунікативних умінь та здатності до ефективної взаємодії з колегами, студентами й батьками й саморозвитку упродовж життя.

Перед здобувачами вищої освіти у процесі проходження практики ставляться такі **завдання**:

- Формувати складові професійної компетентності викладача історії: педагогічні, психологічні, методичні та комунікативні.
- Навчитися самостійно й творчо застосовувати на практиці теоретичні знання з інноваційної педагогіки, педагогічної психології, методики викладання історії та використання історичних джерел в освітньому процесі й науково-дослідній діяльності тощо.
- Опанувати навички спостереження за діяльністю здобувачів освіти шляхом ознайомлення з навчальною документацією (програмами, робочими планами, журналами, зошитами тощо).
- Ознайомитися з передовим педагогічним досвідом викладання історії у закладах фахової передвищої та вищої освіти, навчитися його аналізувати, узагальнювати та творчо використовувати.
- Набути вмінь з розробки конспектів навчальних занять, планування виховних заходів, проектування освітнього процесу.
- Формувати здатність обирати результативні педагогічні технології та впроваджувати особистісно орієнтовані підходи до освітнього процесу.
- Розвивати навички аналізу та оцінювання педагогічних процесів і явищ професійної діяльності.
- Виховувати інтерес до педагогічної професії, усвідомлення її суспільної значущості й власної ролі як викладача історії.
- Формувати культуру педагогічного спілкування, уміння будувати партнерські взаємини з колегами, студентами та їхніми батьками.

I. 3. Бази практики

Виробнича педагогічна практика здобувачів освіти Університету проводиться почергово на двох базах (заклади фахової передвищої освіти та заклади вищої освіти), що відповідають меті, завданням, змісту практики, а також забезпечують виконання відповідної освітньої програми.

Базами для проходження виробничої педагогічної практики у ЗФПО у першому випадку є: заклади фахової передвищої освіти, заклади професійно-технічної освіти, педагогічні училища, технікуми, коледжі, а також у другому: університети, інститути, академії, коледжі та консерваторії, що в обидвох випадках мають необхідну навчально-матеріальну і методичну базу та кваліфіковані педагогічні кадри.

Вимоги до баз практики:

Практика організовується у закладах фахової передвищої освіти та закладах вищої освіти, а також в організаціях та установах незалежно від форми власності та підпорядкування, за умови, що вони відповідають таким вимогам:

- здатність педагогічних працівників бази практики здійснювати кваліфіковане керівництво практикантами;
- забезпечення здобувачів освіти робочими місцями та умовами для виконання програми практики;
- надання права користуватися бібліотекою, навчально-методичними фондами, лабораторіями, технічною й іншою документацією, необхідною для організації занять і виконання завдань практики;
- створення можливостей для подальшого працевлаштування випускників університету;
- наявність розвинутого інформаційно-комунікаційного середовища, що сприяє реалізації завдань освітнього процесу на сучасному етапі.

Визначення баз практики здійснює керівництво Університету та навчально-наукового інституту на підставі укладених договорів із закладами освіти / установами незалежно від їх організаційно-правових форм та форм власності. Тривалість дії договорів погоджується договірними сторонами. Вона може визначатися на період конкретного виду практики або терміном до п'яти років.

Виробничу педагогічну практику в ЗФПО здобувачі освіти, як правило, проходять на базах практик м. Глухова та / або за місцем проживання студента.

Здобувачі освіти, які навчаються за дуальною формою здобуття освіти поєднують навчання в університеті з навчанням на робочих місцях за спеціальністю, яку здобувають, виконують завдання практики за місцем роботи.

Здобувачів освіти можуть самостійно обирати для себе місце проходження практики й пропонувати його як базу. У таких випадках університет співпрацює з базою практики на основі відношення про дозвіл на проходження практики у відповідному закладі освіти.

I. 4. Організаційно-методичне забезпечення практики у ЗФПО

За організацію та проведення виробничої педагогічної практики відповідає ректор університету. Загальну організацію практики та моніторинг її проведення здійснюють перший проректор й директор навчально-наукового інституту філології та історії. Загальне керівництво практиками, здійснення аналізу результатів її проведення покладається на завідувача практиками.

Заходи, пов'язані з організацією виробничої педагогічної практики, визначаються наказом ректора. Проект службової записки до наказу ректора про проведення практики формує керівник практик навчально-наукового інституту не пізніше ніж за два тижні до початку практики (як правило, третій (осінній) семестр навчального року). У наказі визначаються база практики, терміни проведення практики, склад груп здобувачів вищої освіти, керівники груп і методисти.

Здобувачі вищої освіти приймаються базами практик на підставі направлення, що видається відділом практик.

Про прибуття здобувачів освіти на практику база практики сповіщає університет повідомленням.

Оперативне розв'язання завдань, пов'язаних з організацією і контролем практики в Університеті, здійснює завідувач практики, у ННІ філології та історії – факультетський керівник практики. Навчально-методичне керівництво і виконання програм практики забезпечують викладачі кафедри історії, правознавства та методики навчання.

До керівництва практикою здобувачів освіти залучаються досвідчені викладачі кафедри, педагогічні працівники стаж роботи яких становить не менше п'яти років, а також інші кваліфіковані стейкхолдери закладів освіти, освітніх установ та інших підприємств.

З метою ефективної співпраці здобувачів освіти з керівниками практик викладачу-методисту планується не більше восьми практикантів, груповому керівнику – не більше двадцяти студентів.

Кількість годин на виконання завдань практики обліковується в кредитах. Розрахунок годин за керівництво виробничої педагогічної практики затверджується вченою радою університету. За потреби вона може змінюватися за ініціативи самих студентів та / або стейкхолдерів.

Під час проходження виробничої педагогічної практики студенти ознайомлюються зі специфікою роботи базового закладу освіти і складають графік своєї діяльності на весь період практики, який подають на погодження факультетському керівникові.

Тривалість робочого часу студента під час проходження практики становить 1,5 кредити ЄКТС на тиждень, із яких 20 годин – безпосередня робота на базі практики. За домовленістю між Університетом і базою практики може встановлюватися інша тривалість робочого часу студентів, за умови, якщо це не суперечить вимогам чинного трудового законодавства.

Права і обов'язки студента-практиканта формуються в межах, які повинні забезпечити виконання практикантом робочої програми виробничої педагогічної практики.

Розподіл здобувачів освіти на практику проводиться з урахуванням замовлень на підготовку фахівців і їхнього майбутнього місця роботи після закінчення навчання.

I. 4. 1. Обов'язки здобувачів освіти:

- брати участь у настановній та підсумковій конференціях із питань організації виробничої педагогічної практики;
- прослухати інструктаж з техніки безпеки та охорони праці до початку практики;
- до початку практики пройти медогляд;
- одержати від керівників практики консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;
- своєчасно прибути на базу практики;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики;
- вчасно оформляти документацію і зберігати її на робочому місці та пред'являти на вимогу керівників практики;
- вивчити і суворо дотримуватись правил охорони життя і безпеки здобувачів освіти;
- нести відповідальність за виконувану роботу;
- вести щоденник, у якому фіксувати зміст, результати спостережень і аналізу освітньої діяльності;
- свою діяльність організувати відповідно до вимог Статуту закладу освіти,

установи, організації.

- дотримуватись правил внутрішнього розпорядку закладу освіти;
- виконувати розпорядження адміністрації бази практики і керівників практики.

У випадку, коли здобувач освіти не виконує вимог, що висуваються до практикантів, він може бути позбавлений права проходити практику.

На період практики один із групи здобувачів освіти, які проходять практику, призначається старостою групи. До його обов'язків належить облік відвідування студентів, загальна організація роботи, повідомлення про колективні консультації, виконання доручень керівників практики, методистів.

Повідомлення про прибуття на практику надсилається у ЗВО не пізніше як через три дні після прибуття здобувача (-ів) освіти на базу практики.

Студент-практикант не має права самовільно змінювати місце і час проведення практики.

Студенти не допускаються до проведення заняття, заходу, іншого виду діяльності без конспекту, сценарію тощо, завізованого викладачем, педагогом або груповим керівником / методистом.

Про захворювання і пов'язане з цим припинення практики здобувач освіти повинен негайно повідомити адміністрацію закладу освіти, де він проходить педпрактику, групового і факультетського керівників.

I. 4. 2. Студенти-практиканти мають право:

- під час проходження практики на методичне та організаційне забезпечення практики від фахівців Університету та бази практики;
- з усіх питань, що виникають у процесі проходження практики, звертатися до керівників практики Університету, адміністрації закладу освіти (бази практики);
- вносити пропозиції щодо вдосконалення освітнього процесу, організації практики, брати участь у роботі нарад та інших заходів;
- користуватись бібліотекою і літературою, ознайомлюватися з установчими документами, фінансовою та статистичною звітністю закладу освіти тощо, якщо ці документи не містять комерційної таємниці установи.

Тривалість робочого часу студентів під час проходження практики регламентується Кодексом законів про працю України.

I. 5. Функції організаторів та керівників виробничої педагогічної практики студентів

Факультетський керівник практики здобувачів освіти за спеціальністю В 9 Історія та археологія має навчально-методичне навантаження в обсязі до 40-50 годин у межах структурного підрозділу, відповідно до кількості здобувачів освіти зі спеціальності):

- згідно з договорами, укладеними між Університетом і базовими закладами освіти та відношеннями / клопотаннями / листами щодо проведення практики, проводить розподіл студентів-практикантів за базами практик, готує проєкт наказу;
- контролює теоретичну готовність здобувачів із освітніх компонентів, що є пререквізитами до практичної підготовки студентів;
- забезпечує проведення настановних та підсумкових конференцій, захисту

результатів виробничої педагогічної практики у закладах фахової передвищої освіти та вищої освіти, бере в них участь;

- на настановних конференціях знайомить студентів із завданням та змістом, звітністю і критеріями оцінювання результатів практики;
- складає зведений графік залікових занять та виховних заходів для здобувачів вищої освіти на період педпрактики, подає завідувачу практиками, провідному спеціалісту деканату з метою уникнення збігу в розкладі залікових занять студента-практиканта і навчальних занять методиста;
- у тісному контакті з методистами відповідних кафедр та керівниками баз практики забезпечує належний рівень її проведення згідно з програмою;
- у складі комісії бере участь у підбитті підсумків виробничої педагогічної практики та оцінюванні її результатів;
- бере участь у розробці та оновленні програми практики, працює над її вдосконаленням;
- розробляє документацію з виробничої педагогічної практики у закладах фахової передвищої та вищої освіти та надає допомогу методистам;
- проходить інструктаж із техніки безпеки та охорони праці в інженера з охорони праці Університету;
- проводить інструктаж з техніки безпеки та охорони праці зі студентами до початку практики (у разі потреби тісно співпрацює з інженером із техніки безпеки);
- подає завідувачу практики Університету письмовий звіт про проведення практики із зауваженнями і пропозиціями щодо подальшого вдосконалення та організації її проведення;
- разом із груповим керівником практики готує сертифікати і подає завідувачу практики.

Методист кафедри історії, правознавства та методики навчання :

- разом із викладачем (-ами) історії визначає теми занять і предметних позакласних заходів, що будуть проведені практикантами;
- консультує практикантів під час підготовки до занять і позакласних заходів з навчальної дисципліни, перевіряє і затверджує їхні плани та конспекти, відвідує навчальні й позанавчальні заняття, що проводять здобувачі освіти, аналізує й оцінює їх, контролює виконання індивідуальних планів роботи студентів-практикантів;
- надає допомогу здобувачам вищої освіти в організації індивідуальної роботи зі здобувачами фахової передвищої освіти та вищої освіти з навчальних дисциплін свого фаху;
- надає допомогу практикантам у виконанні наукової-дослідної роботи з фаху (кваліфікаційної роботи, завдання з науково-дослідної роботи студента (далі – НДРС) тощо);
- аналізує документацію, подану здобувачами вищої освіти, складає звіт за результатами практики й подає його керівникові практик навчально-наукового інституту;
- бере участь у настановній і підсумковій конференціях з виробничої педагогічної практики, а також нарадах з питань практики в Університеті та навчально-науковому інституті.

Методист із педагогіки (груповий керівник) :

- разом із керівником практики від базового закладу освіти розподіляє

- здобувачів освіти за групами у закладі фахової передвищої освіти та закладі вищої освіти;
- контролює умови праці й побуту здобувачів вищої освіти та проведення з ними на місці проходження виробничої педагогічної практики у закладах освіти обов'язкових інструктажів з охорони праці й техніки безпеки;
 - допомагає здобувачам вищої освіти скласти індивідуальний план на весь період практики, конкретизувати відповідно до програми практики зміст навчальних, позакласних виховних занять, тему науково-дослідної методичної роботи;
 - затверджує індивідуальні плани практикантів після погодження їх з методистами фахових кафедр;
 - відвідує заняття та позакласні заходи практикантів, надає методичну допомогу в їх підготовці й проведенні;
 - бере участь у настановній та підсумковій конференціях з виробничої педагогічної практики, а також у нарадах з питань практики;
 - на основі оцінок, поданих методистами фахових кафедр і методистом з психології, виставляє загальну оцінку за практику;
 - подає факультетському керівникові практики звіт про підсумки практики із зауваженнями і пропозиціями щодо подальшого поліпшення її організації та проведення.

Методист із психології :

- консультує здобувачів освіти щодо виконання завдань із психології;
- відвідує (вибірково) заняття та позакласні заходи практикантів та бере участь у їх аналізі;
- керує роботою здобувачів освіти з вивчення особистості й колективу здобувачів фахової передвищої освіти;
- надає допомогу практикантам із виконанні науково-дослідної роботи з питань психології (кваліфікаційної роботи, завдання з НДРС);
- бере участь у настановній і підсумковій конференціях студентів-практикантів, інших нарадах з питань організації виробничої педагогічної практики у закладах освіти тощо;
- бере участь в оцінюванні результатів практики.

I. 6. Науково-методичне та організаційне забезпечення практики

Кафедра історії, правознавства та методики навчання:

- забезпечує належний рівень загальнопедагогічної, психологічної і методичної підготовки здобувачів вищої освіти з виробничої педагогічної практики у закладах фахової передвищої та вищої освіти;
- на основі наскрізної програми практик розробляє робочі програми з кожного виду практики (зокрема, виробничої педагогічної практики) і за необхідності доопрацьовує їх;
- пропонує бази практик;
- забезпечує керівників закладів освіти (організацій, установ) програмами практики;
- здійснює керівництво і контроль за проведенням складників виробничої педагогічної практики;
- призначає методистів та групових керівників;
- упроваджує досягнення науки і передового педагогічного досвіду в зміст і

організацію виробничої педагогічної практики;

- вивчає і узагальнює передовий досвід організації виробничої педагогічної практики в інших закладах освіти України та світу, подає пропозиції гаранту освітньої програми та вченим радам інституту та Університету щодо її вдосконалення;
- консультує здобувачів вищої освіти, викладачів закладів фахової передвищої освіти та закладів вищої освіти, методистів з питань, що виникають у процесі організації та проведення виробничої педагогічної практики (актуальних проблем сучасної науки, з питань підготовки і проведення студентами завдань практики);
- розробляє методичну документацію з питань виробничої педагогічної практики, завдання з НДРС;
- бере участь у настановних та підсумкових конференціях студентів-практикантів;
- забезпечує здобувачів вищої освіти необхідною навчально-методичною літературою;
- організовує у кабінетах та на онлайн-платформах виставки матеріалів виробничої педагогічної практики;
- аналізує перебіг і результати виробничої педагогічної практики у закладах освіти, уживає заходи щодо її вдосконалення;
- заслуховує звіти викладачів-керівників практики про проведenu роботу, обговорюють підсумки та аналізують виконання програм практики на засіданнях кафедри.

Керівники базових закладів освіти :

- відповідають за організацію і проведення виробничої педагогічної практики у закладах фахової передвищої та вищої освіти безпосередньо у кожному із закладів освіти, забезпечує виконання студентами-практикантами завдань і програми практики;
- перед початком практики інформують про наявність необхідних місць для діяльності студентів-практикантів;
- тісно співпрацюють із завідувачем практики та загальним керівником практикою на факультеті / інституті, вирішує питання щодо організації та проведення виробничої педагогічної практики у закладах освіти, отримують необхідну документацію (щоденники, направлення);
- згідно із угодою про проведення практики забезпечують належні умови для успішного проходження її здобувачами освіти;
- проводять самі чи делегують іншим фахівцям проведення інструктажу з техніки безпеки та охорони праці, що фіксується у книзі наказів закладу освіти;
- вибірково відвідують заходи та заняття, аналізують їх;
- у разі порушення студентом-практикантом навчальної дисципліни повідомляють групового або факультетського керівника практики.

Викладач спецпредметів базового закладу освіти :

- знайомить закріплених за ним здобувачів освіти із академічними групами, планами освітнього процесу, проводить відкриті заняття і позакласні заходи, організовує їх обговорення;
- разом із груповим керівником виробничої педагогічної практики визначає і розподіляє між здобувачами вищої освіти теми навчальних занять та позакласних заходів з історії;

- консультиує здобувачів вищої освіти під час підготовки їх до проведення занять, переглядає і затверджує плани-конспекти занять;
- надає здобувачам освіти допомогу під час підготовки до занять різного типу (переважно інноваційного характеру), проведення лабораторних і практичних робіт тощо;
- бере участь в аналізі й оцінюванні проведених здобувачами освіти навчальних занять;
- доручає здобувачам вищої освіти проведення індивідуальних занять зі здобувачами, що мають залишкові знання та помітні освітні втрати, гурткових занять, перевірку зошитів, виготовлення наочних посібників, демонстрацію навчальних відеофільмів, підготовку лабораторних робіт тощо;
- бере участь у нарадах, що проводяться керівниками базового закладу освіти з виробничої педагогічної практики, а також (за потреби) у настановних і підсумкових конференціях в Університеті.

Куратор базового закладу освіти :

- знайомить здобувачів вищої освіти зі складом студентів (учнів) групи, з їх особовими справами, даними про успішність, відвідування, поведінку, з виховною системою закладу освіти;
- разом із груповим керівником конкретизує виховні завдання програми виробничої педагогічної практики, допомагає здобувачам вищої освіти під час складання індивідуального плану роботи, затверджує план, контролює його виконання, надає консультації;
- відвідує залікові виховні заходи здобувачів освіти, бере участь у їх обговоренні й оцінюванні;
- залучає здобувачів вищої освіти до виховної роботи в освітньому процесі з групою (чергування, надання консультацій, бесіди з батьками тощо);
- бере участь у нарадах, що проводяться керівниками базового закладу освіти з педагогічної практики, а також, за змогою, у настановних і підсумкових конференціях в Університеті.

Практичний психолог базового закладу освіти :

- знайомить закріплених за ним здобувачів освіти з різними видами документації практичного психолога в системі освіти України, проводить відкриті заняття (діагностичні, корекційні тощо), організовує їх обговорення;
- разом із груповим керівником практики визначає і розподіляє між здобувачами вищої освіти теми експериментальних досліджень (запитів);
- допомагає здобувачам освіти у складанні дослідницької програми роботи з обраної теми, затверджує програму, контролює її виконання;
- відвідує залікові заходи здобувачів освіти, бере участь у їх обговоренні й оцінюванні;
- залучає студентів-практикантів до проведення просвітницької роботи за обраним напрямом дослідження (виступ на кураторських годинах, консультивання, виготовлення стіннівки, демонстрацію просвітницьких відеофільмів тощо) за обов'язкової присутності психолога;
- контролює дотримання студентами-практикантами морально-етичних принципів роботи практичного психолога;
- готує письмові характеристики на студентів-практикантів, оцінює їхню

роботу;

- бере участь у нарадах, що проводяться керівниками базового закладу освіти з виробничої педагогічної практики, а також, за змогою, в настановних і підсумкових конференціях в університеті.

I. 7. Підведення підсумків практик та оцінювання

Після закінчення виробничої педагогічної практики у закладах фахової передвищої та вищої освіти студент-практикант повинен не пізніше, ніж у триденний термін завантажити звітну документацію (письмовий звіт, характеристику, індивідуальний план практики; щоденник, конспекти і плани всіх проведених занять та виховних заходів із упровадженням новітніх технологій, зокрема: інформаційних, комунікаційних тощо; аналіз блогу викладача; результати завдань з НДРС, профорієнтаційної роботи тощо), передбачену програмою педагогічної практики до відповідного завдання, розміщеного у корпоративному Google Classroom з доступом керівника практик навчально-наукового інституту, методиста кафедри історії, правознавства та методики навчання, групового керівника та консультанта з психології та інших зацікавлених учасників освітнього процесу. За неможливості скористатися сервісами Google Classroom матеріали можна подати на офіційну пошту кафедри історії, правознавства та методики навчання (cathedra_history@gnpu.edu.ua).

Підсумки виробничої педагогічної практики у закладах фахової передвищої освіти підбивають у три етапи :

Базою практики :

- дається загальна оцінка практики здобувачів освіти, визначаються найкращі практиканти, висловлюються пропозиції щодо оптимізації практики, оцінюється робота кожного студента-практиканта;

- підсумовується робота фахівців, що брали участь в організації та проведенні практики, висловлюються побажання щодо спільної роботи з організації та проведення практики в майбутньому.

Предметний захист відбувається за участю методистів фахових кафедр. Перевіряють та оцінюють звітну документацію викладачі, призначені методистами виробничої педагогічної практики наказом ректора по університету.

Підсумкова науково-методична конференція на навчально-науковому інституті філології та історії (далі – ННІФІ) є останнім етапом у структурному підрозділі, яка проводиться з метою аналізу і узагальнення результатів практики. Керують нею директор ННІФІ та завідувач практики. Конференція проводиться наступного тижня після підведення підсумків на фаховій кафедрі методистами.

У конференції беруть участь усі студенти-практиканти, групові керівники, консультанти із психології, представники закладів освіти та установ, на базі яких була організована практика. На конференцію можуть бути запрошені здобувачі вищої освіти, які в наступному році будуть проходити таку ж практику.

Під час роботи конференції організовується виставка найкращих студентських робіт виробничої педагогічної практики у закладах фахової передвищої та вищої освіти.

Результат диференційованого заліку з практики має бути внесено до заліково-екзаменаційної відомості та індивідуального плану здобувача освіти груповим керівником у день підсумкової конференції і враховано стипендіальною комісією під час визначення розміру стипендії разом з його оцінками підсумкового контролю.

Здобувачу освіти, який не виконав програму виробничої педагогічної практики у закладах освіти без поважних причин, може бути надано право на проходження практики повторно за виконання умов, визначених Університетом. Студент, який повторно отримує оцінку F або FX за шкалою ECTS, відраховується з Університету.

Звітну документацію з практики зберігають на кафедрі історії, правознавства та методики навчання протягом календарного року від дня проведення захисту.

Алгоритм визначення підсумкової оцінки.

Підсумковий бал з виробничої педагогічної практики визначається як сума балів усіх основних видів робіт, які виконує здобувач освіти на практиці.

Оцінювання результатів проходження практики здійснюється за 100-бальною шкалою та шкалою ECTS з відповідним розподілом балів за видами робіт, що підлягають оцінюванню.

Захист результатів практики відбувається на звітній конференції за участю гаранта ОПП та викладачів, кураторів у вигляді презентації доповіді студентів, відповідей на запитання тощо.

Оцінювання результатів проходження практики здійснюється за 100 бальною шкалою з відповідним розподілом балів за видами робіт, що підлягають оцінюванню.

Це питання більш конкретно буде розкрито у програмі виробничої педагогічної практики у закладах освіти (розділ II).

I. 8. Матеріальне забезпечення практики

Джерела фінансування виробничої педагогічної практики студентів Університету мають бути зумовлені формою замовлення на фахівців: державні або регіональні кошти, кошти закладів освіти (організацій, установ) усіх форм власності, закордонних замовників-спеціалістів або кошти фізичних осіб.

Для фінансування практики студентів Університету можна залучати додаткові джерела фінансування, не заборонені законодавством.

Витрати на практику студентів Університету є складовою загальних витрат, передбачених на підготовку фахівців.

Розмір витрат на практику здобувачів освіти має бути визначено в кошторисі-калькуляції, розробленому Університетом і погодженому з базами практики, із розрахунку вартості проходження практики одним здобувачем освіти за тиждень.

Основними статтями калькуляції витрат на практику можуть бути :

- оплата праці безпосереднього керівника практики;
- оплата консультації, екскурсії, одноразових загальних заходів, які можуть проводитися спеціалістами баз практики та ін.;
- разові витрати на організацію і підбиття підсумків практики (укладання договору, проведення інструктажів, вибір місця практики тощо);
- витрати на матеріальне забезпечення практики (використання комп'ютерної техніки, розмноження матеріалів, придбання матеріалів і канцелярського приладдя, експлуатація обладнання тощо).

Оплату відряджень викладачам-керівникам практики здобувачів освіти здійснює Університет згідно з чинним законодавством.

Обсяги часу на керівництво практикою не повинні перевищувати обсяги часу, передбачені навчальним планом.

Робочий час керівника практики від Університету необхідно враховувати як педагогічне навантаження, заплановане йому на керівництво практикою на навчальний рік (згідно з наказом ректора університету).

Оплату викладачам добових, проїзду до місця практики поза місцем розташування університету і назад, а також повернення витрат з найму житлового приміщення здійснює університет відповідно до чинного законодавства України про оплату службових відряджень.

Оплата праці безпосередніх керівників практики від баз практики здійснюється університетом згідно з чинним на період практики ставками погодинної оплати праці працівників, задіяних в усіх галузях народного господарства, за проведення навчальних занять із розрахунку 1 година на одного студента на тиждень (Наказ МОН України № 351 від 20.12.1994 р. «Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України»).

I. 9. Особливості організації та проведення практик здобувачів вищої світи за дуальною формою здобуття освіти

Здобувачів освіти денної форми навчання, які навчаються в Університеті за дуальною формою здобуття вищої освіти (тобто працюють на робочому місці за спеціальністю), направляють на проходження виробничої педагогічної практики у закладах фахової передвищої та вищої освіти (в одному чи обидвох випадках) за місцем роботи з подальшим обов'язковим перезарахуванням кредитів відповідних освітніх компонентів. Підставою для цього мають бути відповідні накази університету про підготовку фахівців за дуальною формою здобуття освіти, витяг із професіограми (додаток Е) здобувача освіти з місця роботи за підписом керівника, наставника бази практики з пропозицією щодо оцінки за підписом керівника чи наставника.

Перезарахування кредитів, передбачених на практику освітньою програмою «Історія» освітнього ступеня «Магістр», здійснюється комісією у складі керівника практики від ННІФІ, групового керівника практики та куратора від відповідного освітнього закладу, із урахуванням змісту програми підготовки та фактично виконуваних професійних обов'язків конкретного здобувача освіти.

I. 10. Особливості організації та проведення практик здобувачів вищої світи заочної форми навчання

Завдання виробничої педагогічної практики у закладах фахової передвищої та вищої освіти, основні положення її організації, обов'язки керівників практики, здобувачів вищої освіти та тривалість практики, визначені у цій Програмі, є обов'язковим під час здобуття фаху на заочній формі навчання.

Проходження практики здобувачами вищої освіти на заочній формі може відбуватися в сесійний та міжсесійний період за місцем проживання протягом не більше 3 тижнів.

Здобувачі вищої освіти заочної форми навчання, залежно від характеру практичної роботи, яку вони виконують, за наявності в них професійного досвіду, поділяються на дві групи :

1) до першої групи належать здобувачі вищої освіти, які працюють за обраним фахом і звільняються від проходження практики у тому чи іншому закладі освіти.

Документами, що засвідчують відповідність обійманій посаді за фахом здобувача вищої освіти, є: витяг із трудової книжки (або ксерокопія трудової книжки, завірена керівником такої установи), довідка з місця роботи (якщо він працює за сумісництвом) та характеристика, в якій зазначена рекомендована оцінка (за національною шкалою), засвідчені керівником закладу освіти (ЗВО або ЗФПО);

2) здобувачі вищої освіти, які не працюють за обраним фахом, проходять практику з відривом від виробництва у період, визначений навчальним планом та графіком освітнього процесу, як правило, за місцем проживання, або самостійно добирають для себе місце проходження виробничої педагогічної практики, яке відповідає всім вимогам програми. На цей час вони використовують відпустку без збереження заробітної плати згідно чинного законодавства.

Документація, що підтверджує право студента бути звільненим від проходження виробничої педагогічної практики у закладах освіти, подається до початку термінів практики. Не розглядається документація у разі подання її пізніше визначеного терміну.

У період заліково-екзаменаційної сесії, що передує практиці, для здобувачів вищої освіти в ННФІ організовується інструктивно-методична нарада з питань проходження практики, яку проводять керівник практики по інституту, групові керівники практики, методисти.

Оцінювання практики здобувачів вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою оцінювання та шкалою ECTS. Практика здобувачів вищої освіти першої групи оцінюється на підставі виставленого балу в характеристиці з місця роботи.

Кількість годин у навантаженні викладачів за керівництво практиками визначається відповідно до розрахунку годин з практик у Глухівському НПУ ім. О. Довженка.

Ураховуючи те, що здобувачі вищої освіти заочної форми навчання працюють за фахом, навантаження з виробничої педагогічної практики викладачам планується у межах 70 %.

I. 11. Особливості проходження практики іноземними здобувачами вищої освіти

Під час проходження виробничої педагогічної практики у закладах фахової передвищої та вищої освіти в межах України іноземні здобувачі вищої освіти денної та заочної форм навчання (тобто, іноземні громадяни, які навчаються в Університеті, а також особи без громадянства та закордонні українці, що потребують особливих умов) дотримуються цих же принципів. Здобувачі вищої освіти отримують і виконують завдання програми практики, індивідуальні завдання, складають звіт за формою, установленою кафедрою.

Для студентів-іноземців бази практики передбачають у відповідному договорі (контракті) щодо підготовки фахівців і можуть бути розташовані на території країн-замовників або в межах України в умовах дистанційної форми навчання чи за умови приїзду до України.

Здобувачі вищої освіти заочної форми навчання, які працюють за фахом, можуть проходити практику за місцем працевлаштування. У таких випадках університет співпрацює з базою практики на основі заяви здобувача та клопотання про практику від бази практики. Такі студенти подають керівникові практики ксерокопію трудової книжки, завірену керівником установи, довідку з місця роботи (якщо він працює за

сумісництвом) та характеристику, українською (англійською) мовою, завірені нотаріально, звіт студента про проведену роботу за відповідний період, написаний українською (англійською) мовою, за підписом керівника практики.

I. 12. Академічна мобільність здобувачів вищої освіти

Упродовж періоду навчання в Університеті здобувачі вищої освіти зобов'язані виконувати завдання практики, які зазначено законодавством та в цьому методичному посібнику.

Здобувачі вищої освіти можуть проходити практику в інших закладах вищої освіти та за межами України в порядку, встановленому чинним законодавством, і договорами про співпрацю, укладеними університетом із ЗВО, науковими установами у т. ч. інших держав.

У разі навчання у закордонному закладі освіти здобувачі вищої освіти проходять стажування, отримують досвід практичної роботи в умовах принципово іншої системи вищої освіти, дотримуючись Положення відповідного закладу освіти.

Визнання результатів практичної підготовки здійснюється на основі Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи.

Порівняння обсягу навчального навантаження під час практичної підготовки в межах програми академічної мобільності повинне ґрунтуватися на зіставленні результатів практики, яких було досягнуто здобувачем вищої освіти у закладі вищої освіти-партнері, та результатів практики, запланованих освітньою програмою закладу вищої освіти, в якому здобувач навчається на постійній основі.

Якщо здобувач вищої освіти під час перебування у ЗВО (науковій установі) - партнері, на базі якого реалізується право на академічну мобільність, не виконав програму практики, то після повернення до закладу вищої освіти, в якому він навчається на постійній основі, йому може бути запропоновано повторне проходження виробничої педагогічної практики.

I. 13. Проходження практики в умовах воєнного стану та карантинного обмеження.

Здобувачам вищої освіти в умовах воєнного стану та карантинних обмежень проходять виробничу педагогічну практику з використанням усіх доступних форм: онлайн (із застосуванням ІТ-технологій та дистанційного доступу на територіях, близьких до місць активних бойових дій), офлайн (на територіях, віддалених від місць боїв), у змішаному режимі.

Здобувачі вищої освіти в умовах воєнного стану використовують засоби комунікації, зокрема :

- розміщення завдань і рекомендацій на сайті закладу освіти;
- створення груп із студентами в соціальних мережах (Viber, Telegram, WhatsApp та ін.);
- використання електронних платформ (ZOOM, Google Classroom тощо) та проведення онлайн-конференцій;
- спілкування в телефонному режимі;
- листування через електронну пошту тощо.

Зі звітної документації виключається характеристика на здобувача освіти від обидвох баз практик, оцінка результатів практики висвітлюється у сертифікатах;

Кількість проведення очних залікових занять не скорочується, а проводиться дистанційно в онлайн-режимі із дотриманням безпекових обставин.

Анулюється ведення журналу обліку для всіх видів практик.

Розділ II.

Програма виробничої педагогічної практики та методичні рекомендації щодо їх реалізації

ЗМІСТ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Модуль 1: Виробнича педагогічна практика у закладах фахової передвищої освіти

Модуль 2: Виробнича педагогічна практика у закладах вищої освіти

Виробнича педагогічна практика здобувачів вищої освіти у закладах освіти на робочому місці викладача історії, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Історія» за спеціальністю В 9 Історія та археологія галузі знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки освітнього ступеня «Магістр», є важливим елементом фахової педагогічної підготовки магістрів історії та археології - майбутніх викладачів історії у закладах фахової передвищої та вищої освіти. Вона проводиться у III (осінньому) семестрі і повинна носити навчально-дослідницький характер. Її зміст спрямований на формування управлінських якостей особистості майбутніх педагогів та науковців; на формування їх готовності до викладацької діяльності в умовах реформування та неухильного оновлення фахової передвищої та вищої освіти України.

Практика займає чільне місце у процесі виховання у здобувачів вищої освіти морально-етичних якостей викладача закладів освіти, індивідуального творчого стилю педагогічної діяльності, потреби в самоосвіті; формування умінь професійного й педагогічного спілкування у викладацькому колективі та з аудиторією здобувачів освіти.

Згідно з освітньо-професійною програмою і навчальними планами підготовки фахівців освітнього ступеня «магістр» практика планується у III семестрі загальною тривалістю 6 тижнів (270 год.) для студентів денної (заочної) форми навчання. Базою проходження педагогічної практики магістрантів є почергово заклад фахової передвищої освіти та заклад вищої освіти.

	Назва практики	Курс	Семестр	Кількість годин		Форма контролю
				Кредитів	Годин	
OK 13	Виробнича педагогічна практика	2	3	9	270	диференційований залік

Здобувачі вищої освіти, які навчаються за дуальною формою здобуття освіти і працюють за фахом можуть звільнитися від проведення навчальних занять, інших заходів та проводити їх за індивідуальним графіком за місцем власної педагогічної роботи.

II. 1. Мета та завдання практики

Метою практики є ознайомлення здобувачів вищої освіти зі всіма аспектами освітнього процесу у закладах фахової передвищої та вищої освіти :

- професійна підготовка здобувачів освіти до самостійного виконання функцій куратора та викладача;

- оцінювання їх готовності до освітньої роботи із здобувачами освіти закладів фахової передвищої та вищої освіти;
- розвиток у здобувачів вищої освіти професійних компетентностей, творчого ставлення до організації освітнього процесу;
- оволодіння здобувачами освіти сучасними методами і формами організації освітнього процесу в закладах фахової передвищої та вищої освіти;
- формування у них на базі здобутих в університеті знань, професійних умінь і навичок прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних для професійної діяльності умовах;
- закріплення у студентів-практикантів знань, умінь і навичок дисциплін галузі знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки, які вони вивчали в університеті;
- аналіз і узагальнення найкращого педагогічного досвіду: шляхом відвідування занять, набуття навичок проведення навчальних занять та заходів з історії та суміжних профілей, організація виховної роботи в навчальній групі, проведення психологічних спостережень за окремими здобувачами освіти й складання на них психолого-педагогічних характеристик.

Перед студентами – практикантами стоїть ряд *завдань* :

- працювати над формуванням складових професійної компетентності викладачів (педагогічні, психологічні, комунікативні);
- навчитись самостійно та творчо використовувати на практиці теоретичні знання, отримані при вивченні інноваційної педагогіки, педагогічної психології, методики використання історичних джерел в освітньому процесі та науково-дослідній діяльності тощо;
- навчитись цілеспрямовано спостерігати за діяльністю здобувачів освіти у закладах освіти шляхом ознайомлення з різного роду документацією: програмами, робочими планами, класними журналами, зошитами здобувачів освіти тощо;
- ознайомитися з передовим педагогічним досвідом викладання історії і проведення позакласних занять в закладі фахової передвищої освіти та в закладі вищої освіти, навчитися їх аналізувати, узагальнювати і використовувати в своїй педагогічній практиці;
- навчитись розробляти конспекти занять та заходів, організовувати освітній процес, проектувати навчально-виховну роботу;
- формувати вміння з вибору результативних педагогічних технологій і впровадження особистісно-орієнтованих технологій до освітнього процесу;
- формувати вміння з аналізування й оцінювання процесів і явищ професійної діяльності;
- виховувати у майбутніх викладачів історії стійкий інтерес до педагогічної професії;
- формувати у здобувачів освіти вміння будувати взаємини з колегами, дітьми та батьками.

II. 2. Вихідні та основні навчальні компетентності

У результаті вивчення курсу майбутні викладачі історії набувають наступні загальнонаукові (філософські) та фахові компетентності:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та інноваційного характеру в сфері історії.

Загальні компетентності :

ЗК01. Сформованість професійної етики та загального культурного кругозору; здатність до абстрактного та критичного мислення, аналізу та синтезу інформації.

ЗК02. Здатність спілкуватися українською та іноземною мовами в освітньому процесі, усно та письмово, а також дотримуватись принципів психології та педагогіки під час проведення, презентації результатів досліджень історичного характеру.

ЗК04. Готовність до самоаналізу та прагнення до саморозвитку, підвищення науково-дослідницької та педагогічної майстерності, розуміння принципів філософії історії.

ЗК05. Здатність до професійно-педагогічної комунікації, налагодження й підтримки контактів з учасниками наукового дискурсу різного рівня з розумінням соціальної важливості професії викладача закладів фахової передвищої та вищої освіти, працювати автономно.

ЗК06. Здатність використовувати сучасні методики та цифрові технології в освітньому процесі та при здійсненні досліджень історичного характеру.

ЗК07. Здатність діяти на основі етичних міркувань, працювати в міжнародному контексті, дотримуватися наукової доброчесності в професійній, науково-дослідницькій діяльності та приймати обґрунтовані рішення.

ЗК08. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

Фахові компетентності :

ФК01. Здатність аргументовано проводити наукові дискусії в процесі освітньо-наукової діяльності; виявляти та досліджувати історичні й археологічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію.

ФК06. Здатність здійснювати експертний аналіз в предметній області, проектування власної кар'єри та готовності до постійного підвищення професійної кваліфікації.

ФК07. Здатність до розроблення й реалізації оригінальних форм та методик викладання історії з використанням історичних джерел у науково-дослідній роботі і в освітньому процесі закладів фахової передвищої та вищої освіти.

ФК10. Усвідомлення принципів академічної доброчесності та норм професійної етики.

Програмні результати навчання

ПР03. Розробляти й реалізовувати історичні та міждисциплінарні проекти з урахуванням сучасних методологічних та історико-філософських підходів, а також здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення побудови кар'єри.

ПР04. Застосовувати у професійній діяльності у сфері історії та археології сучасні цифрові інструменти та ІТ-технології для пошуку, збереження і оброблення інформації, у т. ч. для виконання наукових досліджень і реалізації освітніх та інноваційних міжнародних проектів.

ПР06. Знати спеціалізовані фактологічні та теоретичні знання з психологічних проблем виховання та навчання сучасних здобувачів освіти в закладах фахової передвищої та вищої освіти.

ПРО9. Здійснювати викладацьку діяльність у закладах фахової передвищої та вищої освіти на основі сучасних освітніх технологій, а також принципів і практик європейських країн, усвідомлювати методологічні функції філософії історії, психології, основні парадигми, закономірності й загальні тенденції розвитку освіти.

II. 3. Оцінювання виробничої педагогічної практики

Система оцінювання навчальних досягнень студентів (критерії оцінювання та шкала оцінювання) із виробничої педагогічної практики у закладах фахової передвищої освіти

Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти із виробничої педагогічної практики у закладах фахової передвищої та вищої освіти оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип коопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок.

Загальний підсумковий бал з виробничої педагогічної практики визначається на основі додавання (знаходження суми) балів за всі види робіт на базі практики у закладі фахової передвищої освіти та закладі вищої освіти, передбачених робочою навчальною програмою з ОК, і виставляється у відомість обліку успішності, індивідуальному навчальному плані студента за двома шкалами оцінювання: 100-бальною і ECTS (A, B, C, D, E, FX, F), що представлено у таблиці 2. 1. Максимальна кількість балів, яку може набрати студент-практикант становить 100 балів. Розподіл балів у межах видів робіт виробничої педагогічної практики у закладах освіти подано в таблиці 2. 1, а також конкретизовано у таблицях 2. 2. та 2. 3.

Таблиця 2. 1

Оцінювання видів робіт виробничої педагогічної практики у закладах фахової передвищої освіти

№ з/п	Види робіт	Кількість балів
1	Проведення не менше 6 залікових занять з історії у ЗФПО та ЗВО та методичний супровід до них	0-48
2	Силабус з дисципліни за вибором у ЗВО, відповідно до тематики власної кваліфікаційної роботи	0-7
3	Проведення виховного предметного заходу з історії у ЗФПО та методичний супровід до нього	0-10
4	Виконання завдань з психології (написання психолого-педагогічної характеристики групи / колективу) у ЗФПО	0-10
5	Проведення профорієнтаційного заходу у ЗФПО та ЗВО та поданий описовий звіт	0-12
6	Якість оформлення звітної документації	0-7
7	Захист і підготовка презентаційних матеріалів	0-6
Максимальна кількість балів		0-100

Критерії оцінювання видів робіт виробничої педагогічної практики

Вид роботи	Мак бал	A (90–100%)	B (82–89%)	C (74–81%)	D (64–73%)	E (60–63%)	FX (35–59%)	F (1–34%)
1. Проведення 6 залікових занять з історії з методичним супроводом	48	Заняття творчі, структуровані, методично бездоганні; застосовано інтерактивні технології цифрові ресурси, забезпечена рефлексія високий рівень культури мовлення.	Заняття логічні, з правильним добром методів; інтерактив застосовано частково; учні залучені, проте є дрібні недоліки.	Заняття відповідають програмі, але методика обмежена, мало прикладів та активних форм.	Заняття проведені формально: структура непослідовна, методи одноманітні, учні пасивні.	Заняття фрагментарні, з формальною структурою, методи недоречні, відсутня рефлексія.	Грубі методичні помилки, заняття не відповідає вимогам, учні не залучені.	Заняття не проведені або проведені з великою кількістю помилок.
Силабус з дисципліни за вибором у ЗВО, відповідно до тематики власної кваліфікаційної роботи	7	Мета чітка, сучасна, повністю узгоджена з темою; завдання конкретні, інноваційні, відповідають освітнім програмам ЗВО. Структура логічна, послідовна, відображає тему КР; модулі збалансовані, матеріал сучасний і практикоорієнтований. Література сучасна (останні 5 років), науково	Мета чітка, завдання логічні, але бракує інноваційності. Структура чітка, але деякі модулі менш розкриті. Література актуальна, але не охоплює всі аспекти. Оформлення відповідає вимогам, є	Мета загалом відповідає темі, завдання сформульовані частково формально. Структура загалом відповідає вимогам, але спрощена. Література загалом відповідає темі, але частково застаріла.	Мета нечітка, завдання поверхові. Структура фрагментарна, матеріал поверхневий. Література обмежена, мало сучасних джерел. Формальні порушення структури та стилю.	Мета слабо пов'язана з темою. Структура слабка, без логічної послідовності. Література слабо відповідає темі. Оформлення недбале.	Мета й завдання некоректні, не відповідають темі. Силабус не відповідає освітнім вимогам. Література випадкова, не відповідає вимогам.	Відсутній силабус або представлений частково.

Вид роботи	Мак бал	A (90–100%)	B (82–89%)	C (74–81%)	D (64–73%)	E (60–63%)	FX (35–59%)	F (1–34%)
		обґрунтована, включає електронні ресурси, відповідає темі. Оформлення відповідно до стандартів ЗВО; грамотність, структура і стиль на високому рівні.	дрібні неточності.	Оформлення загалом відповідає вимогам, але спрощено.			Оформлення не відповідає стандартам.	
2. Проведення виховного предметного заходу з історії у ЗФПО	10	Захід креативний, тематично насичений, інтегрує міжпредметні зв'язки, має яскравий виховний ефект.	Захід добре організований, логічний, з елементами новизни, проте менш оригінальний.	Захід традиційний, виховна спрямованість простежується, але не на достатньому методичному рівні.	Захід формальний, обмежено використано виховні можливості.	Структура слабка, без логічної послідовності.	Захід проведено з грубими методичними недоліками або неповністю	Захід не проведено.
3. Психолого-педагогічна характеристика групи / колективу	10	Повна, глибока, з аналізом і висновками; використано знання психології та педагогіки; рекомендації практичні.	Характеристика достатньо повна, аналіз ґрунтовний, але рекомендації загальні.	Характеристика виконана, але поверхнево; бракує практичних висновків.	Характеристика неповна, аналіз обмежений, висновки формальні.	Література слабо відповідає темі КР.	Характеристика містить грубі помилки або відсутній аналіз.	Характеристика не виконана.

Вид роботи	Мак бал	A (90–100%)	B (82–89%)	C (74–81%)	D (64–73%)	E (60–63%)	FX (35–59%)	F (1–34%)
4. Виховний та профорієнтаційний захід	20	Захід продуманий, інтерактивний, мотивує учнів, враховано вікові особливості, має профорієнтаційний зміст.	Захід організований добре, учні зацікавлені, проте профорієнтаційна складова подана загально.	Захід має виховний потенціал, але частково формальний, інтерес учнів середній.	Захід проведено шаблонно, без яскравої виховної спрямованості.	Оформлення недбале.	Захід проведено з грубими методичними прорахунками або неповністю	Захід не проведено.
5. Звітна документація	15	Звіт повний, структурований, грамотно оформлений, усі матеріали представлені (конспекти, сценарії, розробки).	Звіт повний, але є дрібні стилістичні чи структурні недоліки.	Звіт оформлений правильно, проте неповний або поверхневий.	Звіт поданий з помилками у структурі й змісті.	Звіт схематичний, значно скорочений.	Звіт фрагментарний, з численними помилками.	Звіт не поданий.
6. Захист і презентація результатів практики	5	Презентація логічна, візуально якісна, наукова та доступна; захист переконливий, відповіді повні.	Презентація змістовна, добре оформлена, захист упевнений, але є дрібні недоліки.	Презентація інформативна, але простувата, захист частково аргументований.	Презентація поверхнева, без належної візуалізації; захист слабкий.	Презентація неповна, виконана формально.	Презентація не відповідає вимогам або відсутня.	Захист і презентація не проведені.

**Критерії загального оцінювання
виробничої педагогічної практики**

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка ECTS	Критерії
90–100	A	Здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичними відомостями та методикою проведення навчальних і виховних заходів. Чітко й послідовно будує структуру занять з історії та виховних занять, вміло використовує інтерактивні методи навчання, цифрові ресурси та сучасні освітні технології. Проводить залікові заняття із високим рівнем організації: дотримується дидактичних принципів, обґрунтовано добирає методи і прийоми роботи. Виховні заходи вирізняються креативністю, міжпредметними зв'язками та виховною спрямованістю. Психолого-педагогічна характеристика виконана глибоко, із застосуванням знань психології та педагогіки, аргументовано подані висновки та рекомендації. У профорієнтаційній діяльності здобувач уміло поєднує теорію і практику, враховує вікові особливості здобувачів освіти. Звітна документація оформлена бездоганно, чітко структурована, відповідає вимогам. Презентаційні матеріали змістовні, логічно оформлені, відзначаються візуальною культурою. Здобувач здатен вести наукову дискусію, аналізує думки інших, аргументує власні висновки. Виявляє високий рівень професійної самостійності та ініціативності.
82–89	B	Здобувач добре володіє методикою навчання й виховання. Проводить залікові заняття з історії на достатньо високому рівні: дотримується структури уроку, добирає оптимальні методи, вміло користується наочністю та цифровими ресурсами. Виховний захід має логічну структуру та виховний потенціал, однак окремі елементи виконано менш креативно. Психолого-педагогічна характеристика складена повно, з аналізом особливостей колективу, хоча окремі рекомендації залишаються загальними. Профорієнтаційний захід проведено якісно, з урахуванням вікових особливостей учнів. Звітна документація оформлена правильно, але можливі незначні стилістичні чи структурні недоліки. Презентаційні матеріали інформативні, достатньо візуалізовані, але не завжди оригінальні. Здобувач демонструє здатність до наукового аналізу та критичного

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка ECTS	Критерії
		мислення, проте не завжди ґрунтовно відстоює власну думку.
74–81	C	Здобувач володіє загальними знаннями з методики. Залікові заняття з історії проведені відповідно до вимог, однак у структурі або доборі методів є недоліки (поверхневе використання інтерактивних форм, відсутність чіткої рефлексії). Виховні заходи мають традиційний характер, із недостатнім рівнем креативності. Психолого-педагогічна характеристика складена, але без глибокого аналізу та конкретних практичних рекомендацій. Профорієнтаційний захід проведено формально, без урахування індивідуальних особливостей здобувачів освіти. Звітна документація оформлена в цілому правильно, проте містить стилістичні та змістові неточності. Презентаційні матеріали мають загальний характер, недостатньо візуалізовані. Здобувач здатен відповідати на питання, але не завжди наводить приклади чи аргументи.
64–73	D	Здобувач обмежено володіє методикою проведення уроків і виховних заходів. Залікові заняття з історії мають спрощений характер: структура непослідовна, методи навчання здебільшого репродуктивні. Виховний захід формальний, без належної організації й творчості. Психолого-педагогічна характеристика поверхнева, без аналітичних висновків і рекомендацій. Профорієнтаційна робота часткова, без урахування особливостей учнів. Звітна документація подана, але містить значні неточності, помилки у стилістиці та структурі. Презентаційні матеріали неповні, слабо оформлені, з мінімальним використанням ілюстрацій. Здобувач має труднощі у висловленні власних думок і веденні наукової дискусії.
60–63	E	Здобувач частково виконує завдання практики. Залікові заняття проведені на елементарному рівні, структура уроку нечітка, методи навчання вибрані формально. Виховні та профорієнтаційні заходи проведені поверхнево, без урахування потреб і вікових особливостей учнів. Психолого-педагогічна характеристика схематична, без глибокого аналізу. Звітна документація подана із значними недоліками, оформлена з порушеннями вимог. Презентаційні матеріали слабкі, виконані формально, без належного дизайну.

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка ECTS	Критерії
		Здобувач у відповідях механічно відтворює матеріал, не здатен аргументувати позицію.
35–59	FX	Здобувач на елементарному рівні володіє знаннями з методики. Залікові заняття або виховні заходи проведено з грубими помилками: відсутня логічна структура, методи роботи не відповідають темі. Психолого-педагогічна характеристика відсутня або подана без аналізу. Профорієнтаційний захід не проведено або проведено формально. Звітна документація неповна, з численними помилками. Презентаційні матеріали практично відсутні або не відповідають темі. Здобувач не демонструє професійної готовності, допускає грубі помилки під час відповіді.
1–34	F	Здобувач не виконує завдань практики. Залікові заняття, виховні та профорієнтаційні заходи не проведені. Психолого-педагогічна характеристика відсутня. Звітна документація не подана або подана з грубими порушеннями. Презентаційні матеріали не підготовлені. Не здатен до професійної діяльності в умовах закладу освіти.

Здобувачі вищої освіти, які одержали оцінку з практики FX за шкалою ECTS, мають змогу ліквідувати академічну заборгованість до початку наступного семестру. Повторне складання заліку з виробничої педагогічної практики: один раз викладачеві, другий – комісії, яка створюється директором інституту. Студенти, які отримали з практики оцінку F за шкалою ECTS, проходять обов'язкове повторне складання цього освітнього компоненту відповідно до чинних нормативних положень Міністерства освіти і науки України та закладу вищої освіти.

II. 4. Зміст виробничої педагогічної практики

Для ефективного проходження студентами виробничої педагогічної практики у закладах фахової передвищої та вищої освіти важливу роль відіграє її організація.

Спочатку, перші три тижні, реалізовується модуль виробничої педагогічної практики у закладах фахової передвищої, а потім з четвертого по шостий тиждень включно – модуль виробничої педагогічної практики у закладах вищої освіти. Як виключення, за погодженням із факультетським керівником, методистом (-ами), груповим керівником та базами практик дозволяється часткова зміна цієї послідовності.

Рекомендується перші 2-3 дні чи весь перший тиждень кожного з модулів відвести під так звану пасивну практику з метою ознайомлення з освітнім

закладом фахової передвищої освіти та потім закладом вищої освіти, їх структурою, завданнями, вивчення особливостей організації освітнього процесу в них. Студенти-практиканти відвідують заняття з історії та інших навчальних предметів з метою ознайомлення з навчальною групою; засвоюють способи і види планування навчального матеріалу і виховної роботи, працюють над складанням конспекту першого заняття, а також виконують інші завдання, які випливають із програми виробничої педагогічної практики.

На наступних двох тижнях (активна практика) здобувачі вищої освіти самостійно проводять навчальні заняття по чергову в першому та другому модулях, працюють помічниками куратора групи, ведуть позакласну роботу з історії під керівництвом методиста і викладача.

За період виробничої педагогічної практики у закладах фахової передвищої та вищої освіти студенти-практиканти проводять та готують такі форми роботи :

- проведення не менше 6 залікових занять з історії України та всесвітньої історії (по – три в кожному з модулів, тобто у ЗФПО та ЗВО), а також не менше 4-8 пробних занять.
- підготовлений методичний супровід для проведення 6 залікових навчальних занять з історії відповідно до напряму дослідження (презентації, відеофільми, таблиці, малюнки, схеми, ментальні карти, роздаткові матеріали тощо).
- розроблений проєкт силабусу з дисципліни за вибором у ЗВО, відповідно до тематики власної кваліфікаційної роботи.
- проведений виховний предметний захід з історії у ЗФПО з розробленим методичним супроводом (конспект, ілюстрації, презентації, дидактичний матеріал тощо).
- виконані завдання з психології (написання психолого-педагогічної характеристики групи / колективу) у ЗФПО.
- проведення профорієнтаційного заходу у ЗФПО та ЗВО та звіт про проведenu роботу.

Під час проведення виробничої педагогічної практики у по чергово у закладі фахової передвищої освіти та закладі вищої освіти студенти-практиканти повинні :

- ознайомитися з колективом академічної групи і активно брати участь разом із куратором у виховній та організаційній роботі;
- брати участь у передбачених планом виробничої педагогічної практики і особистим індивідуальним планом заходів або проводити їх самостійно;
- ознайомитися з кабінетом історії та його обладнанням, а також документацією викладача наживо та на веб-сайті закладів освіти;
- відвідувати заняття викладачів ЗФПО та ЗВО й інших студентів-практикантів, брати активну участь в їх аналізі й обговоренні;
- готуватися до проведення навчальних занять з історії : розробляти плани-конспекти різних типів занять із застосуванням різних методів, форм та засобів, що відповідають змісту занять та активізують процес сприйняття і засвоєння матеріалу здобувачами освіти;

- проводити заняття (лекції та практичні) з історії України та всесвітньої історії, що визначені індивідуальним планом практиканта;
- готувати наочність до занять з історії України, всесвітньої історії та позакласних занять, залучаючи до такої роботи студентів;
- проводити факультативні або додаткові заняття, консультації з історії України, всесвітньої історії тощо;
- упроваджувати результати напрацювань з методики до кваліфікаційної роботи в освітню діяльність під час проведення навчальних занять (точний зміст та обсяг визначається за погодження з науковим керівником кваліфікаційної роботи);
- брати участь у роботі наукових гуртків, організовувати і проводити тематичні вечори з історії України, всесвітньої історії, організовувати випуск стінгазети, бюлетеню, написання постів у соціальних мережах, підготовка відео із заходів тощо;
- допомагати в організації і проведенні вікторин, предметних олімпіад з історії України, всесвітньої історії;
- активно проводити виховну роботу у закріпленій академічній групі в закладі фахової передвищої освіти та закладі вищої освіти;
- виконувати завдання з педагогіки і психології;
- відвідувати засідання педагогічних рад (циклових комісій) закладу фахової передвищої освіти, а також засідання кафедр закладу вищої освіти;
- накопичувати і обробляти матеріал з практики викладання з історії України та всесвітньої історії для написання методичного складника кваліфікаційної роботи.

II. 5. **Обов'язки студентів-практикантів**

1. Студенти-практиканти протягом всієї практики кожного дня приходять до приміщення закладу освіти (працюють онлайн за умови організації дистанційної форми навчання) до початку занять і знаходяться в ньому не менше 3-6 годин. Явка практиканта до закладу освіти у вказаний методистом час обов'язкова.

2. Студенти-практиканти у закладі освіти-базі практики є *складовою частиною педагогічного колективу* і тому під час проходження виробничої педагогічної практики повинні дотримуватися правил внутрішнього розпорядку закладу освіти, виконувати розпорядження директора, заступника директора з навчально-виховної роботи, завідувача кафедри і керівника практики від факультету (навчально-наукового інституту) та окремих кафедр.

3. На практику здобувачі вищої освіти приходять вчитися, оволодівати досвідом викладачів. Взаємовідносини та співпраця з викладачами ЗФПО та ЗВО повинні бути діловими, тактовними.

4. Здобувачі вищої освіти зобов'язані виконувати під час виробничої педагогічної практики всі види робіт, передбачені програмою практики, охайно і добросовісно готуватися до кожного заняття. Студент-практикант, який недостатньо добре підготувався до заняття, несвоєчасно і неохайно написав конспект занять, не підготував і не перевірів обладнання до нього, недостатньо засвоїв матеріал і т. п. до навчального заняття **не допускається**, і за це заняття йому виставляється незадовільна оцінка.

5. Виховуючи у здобувачів освіти охайність і ввічливість у ставленні до колег, студенти-практиканти самі мають бути зразком дисциплінованості, організованості та працелюбства.

6. Здобувачі вищої освіти, робота яких на виробничій педагогічній практиці визнана незадовільною, зобов'язані повторити педпрактику повністю або частково.

7. Після закінчення практики студенти-практиканти повинні **в триденний термін** здати своєму груповому керівнику і методисту та на кафедрі історії, правознавства та методики навчання всю звітну документацію з виробничої педагогічної практики.

II. 6. Звітність студентів-практикантів

Відповідно до поставлених завдань після проходження виробничої педагогічної практики у закладах освіти здобувачі вищої освіти **ПОВИННІ ЗДАТИ таку звітність :**

методисту від кафедри історії, правознавства та методики навчання університету

- Плани-конспекти із навчальних дисциплін у закладі фахової передвищої освіти та закладі вищої освіти.

- Календарно-тематичний план проведених 6 залікових занять з історії України та всесвітньої історії (по три – у закладі фахової передвищої освіти та закладі вищої освіти), погоджений з методистом практики.

- Плани-конспекти всіх проведених залікових та тренувальних занять. З них не менше 6 залікових розширених конспектів з історії України та всесвітньої історії (див. додаток Б та додаток В) із виготовленою наочністю (перед проведенням кожного навчального заняття попередньо розглянути з методистом та викладачем і отримати у них дозвіл на проведення заняття).

- Аналіз заняття колеги студента-практиканта (відвідування заняття є необов'язковим, але сприяє набуттю досвіду).

- План-конспект проведення одного заняття позакласної роботи (наукового гуртка, лабораторії, факультативу з історії України та / або всесвітньої історії тощо).

- Сценарій проведеного виховного заходу із навчального предмету (див. додаток Ж); перед проведенням попередньо обговорити план-конспект заходу з методистом, викладачем та класним керівником і отримати у них погодження на проведення заходу.

- Звіт про проведення профорієнтаційної роботи (заходів, зустрічей тощо).

Груповому керівнику та консультанту з психології:

Виконане завдання із педагогіки та психології: написання психолого-педагогічної характеристики академічної групи / колективу закладу фахової передвищої освіти (приклади подано у Додатку И).

Методичні рекомендації з виконання цих завдань можна переглянути у додатку К до цих методичних рекомендацій.

Узагальнений звіт із виробничої педагогічної практики у закладах фахової передвищої та вищої освіти варто підготувати у формі електронної презентації-коментаря (за можливості озвучений виступ-презентація) за орієнтовною структурою :

1. ПІП студента, ННІФІ, курс, академічна група, форма навчання, освітня програма, вид практики, місце проходження практики, груповий керівник, методист тощо.

2. Мета, завдання практики.

3. Коротка характеристика бази практики (заклад фахової передвищої освіти та заклад вищої освіти).

4. Виконані завдання під час проходження практики.

5. Перелік загальних, фахових компетентностей (перелік подано у даному посібнику), сформовані під час проходження виробничої педагогічної практики.

6. Проблеми, труднощі, що виникли у процесі проходження практичної підготовки.

7. Допомога, поради, настанови академічної спільноти під час проходження виробничої педагогічної практики (викладачі, викладачі-методисти, групові керівники, практичний психолог, представники баз практик та інші).

8. Допомога, поради, настанови інших стейкхолдерів у процесі проходження виробничої педагогічної практики (керівництво освітніх установ, батьки, здобувачі освіти, викладачі методичні працівники, провідні фахівці деканатів та інші).

9. Поради, побажання, пропозиції щодо змісту програми виробничої педагогічної практики, організації й проведення практичної підготовки, підготовки звітності, процедур захисту тощо.

ДОДАТКИ

Перелік нормативно-правових актів та документів, що регламентують організацію педагогічної практики здобувачів вищої освіти :

Закони України

1. **Про освіту** : Закон України від 05 верес. 2017 р. № 2145-VIII // *Відомості Верховної Ради України*. – 2017. – № 38–39. – Ст. 380. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
2. **Про вищу освіту** : Закон України від 01 лип. 2014 р. № 1556-VII // *Відомості Верховної Ради України*. – 2014. – № 37–38. – Ст. 2004. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
3. **Про фахову передвищу освіту** : Закон України від 06 черв. 2019 р. № 2745-VIII // *Відомості Верховної Ради України*. – 2019. – № 34. – Ст. 236. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>.
4. **Про наукову і науково-технічну діяльність** : Закон України від 26 листоп. 2015 р. № 848-VIII // *Відомості Верховної Ради України*. – 2016. – № 3. – Ст. 25. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.

Підзаконні акти

5. **Про затвердження Положення про практику здобувачів вищої освіти у закладах вищої освіти України** : наказ Міністерства освіти України від 08 квіт. 1993 р. № 93. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v00933300-93#Text>.
6. **Про затвердження Національної рамки кваліфікацій** : постанова Кабінету Міністрів України від 23 листоп. 2011 р. № 1341 (зі змін.). – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>.

Стандарти вищої освіти

7. **Стандарти вищої освіти** : офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva/osvitni-standarti>.
8. **Стандарти вищої освіти України** за іншими освітніми рівнями, що регламентують компетентнісний підхід та вимоги до практики (офіційні тексти доступні на сайті [МОН України](#)).

Інші документи

9. **European Qualifications Framework for Lifelong Learning (EQF-LLL)**. – European Commission. – Режим доступу: <https://europa.eu/europass/en/european-qualifications-framework-efq>.

**Зразок структури конспекту навчального заняття з історії
України / всесвітньої історії**

Тема заняття :

«Козацька держава – Гетьманщина у другій половині XVII ст.»

Мета заняття :

* Освітня: розкрити політичний устрій, адміністративний поділ та особливості функціонування Гетьманщини; ознайомити з постатями гетьманів.

* Розвивальна: формувати навички роботи з історичними джерелами, картами, вміння аналізувати причини та наслідки подій.

* Виховна: виховувати повагу до історичного минулого, почуття національної гідності та громадянської відповідальності.

Тип уроку : комбінований (поєднання лекції, практичних вправ і групової роботи).

Хід заняття :

1. Організаційний момент (налаштування на роботу).

2. Актуалізація знань: короткі запитання (хто був першим гетьманом Лівобережної України? які міжнародні договори підписували козацькі уряди?).

3. Вивчення нового матеріалу :

* Робота з картою (територія Гетьманщини).

* Міні-лекція про державний устрій (гетьман, старшина, судочинство).

* Аналіз уривків з «Літопису Самовидця».

4. Закріплення:

* Робота в групах: створити «паспорт» однієї історичної постаті (наприклад, Іван Самойлович, Іван Мазепа тощо).

* Міні-дискусія: «Чи могла Гетьманщина стати незалежною державою?»

5. Підсумок: повторення ключових понять, коротке опитування.

6. Домашнє завдання :

скласти хронологічну таблицю гетьманів другої половини XVII ст. та обговорити її на наступному занятті.

Зразок конспекту інтегрованого заняття

Тема : «Історія та література: образ козака в документах та художніх творах»

Мета заняття :

* Освітня: показати, як у писемних джерелах та художніх творах відображено постать українського козака; ознайомити з відмінностями історичного й художнього бачення.

* Розвивальна: формувати навички роботи з першоджерелами, вміння зіставляти інформацію, аналізувати тексти різних стилів; розвивати критичне мислення.

* Виховна: виховувати повагу до історичного минулого, інтерес до літературної спадщини, національну самосвідомість та почуття гордості за козацьку добу.

Тип заняття : інтегроване (історія + література), комбіноване.

Методи та прийоми роботи: бесіда, аналіз тексту, проблемні запитання, групова робота, дискусія, творче завдання.

Засоби навчання: уривки з «Літопису Самовидця», тексти поезій Т. Шевченка («Іржавець», «Гамалія»), портрети козаків, ілюстрації, мультимедійна презентація.

Хід заняття :

1. Організаційний момент (2–3 хв.)

* Привітання, налаштування студентів на роботу.

* Оголошення теми та мети заняття.

* Мотивація:

«Чи може художній образ передати історичну правду?

Чи завжди література відображає реальність?»

2. Вступ – актуалізація знань (5–7 хв.)

* Міні-бесіда:

* Хто такі козаки?

* Які документи XVII–XVIII ст. згадують козаків?

* Як у народній творчості сформувався образ козака?

* Запис на дошці/слайді асоціацій: *«Козак – це...»* (сміливий, захисник, воїн, мандрівник, романтик тощо).

3. Робота з історичним джерелом (10–12 хв.)

* Читання та аналіз уривків з «Літопису Самовидця».

* Обговорення питань:

* Які риси козаків підкреслює літописець?

* Чи є в описах реалістичні та буденні риси?

* Як показано взаємини козаків між собою та з владою?

* Висновок: історичні документи передають більше фактів, ніж емоцій, і формують «реалістичний» образ козака.

4. Робота з художнім текстом (10–12 хв.)

* Читання уривків із поезій Т. Шевченка («Іржавець», «Гамалія»).

* Аналіз:

* Які риси козака домінують у Шевченка? (волелюбність, героїзм, готовність жертвувати життям).

* Які художні засоби створюють романтизований образ?

* Чим цей образ відрізняється від літописного?

* Висновок: література формує емоційно забарвлений, ідеалізований образ козака.

5. Порівняльна робота в групах (8–10 хв.)

* Завдання: скласти «портрет козака» за документами та літературою.

* Оформлення результатів у вигляді таблиці :

Джерело	Риси характеру	Ідеали та цінності	Особливості образу
Літопис Самовидця	сміливий, дисциплінований, воїн, політичний діяч	служіння громаді, вірність присязі	реалістичний, буденний
Т. Шевченко	героїчний, волелюбний, жертвний	свобода, незалежність, боротьба за народ	ідеалізований, романтизований

6. Творче завдання (10 хв.)

* Індивідуальна робота: «Козак очима сучасника» (підготувати короткий нарис / есе, обсягом 5–7 речень).

* Варіанти для натхнення:

* Козак як символ боротьби за незалежність.

* Козак у сучасному мистецтві/кіно.

* Чим образ козака може надихати молодь сьогодні?

7. Підсумок заняття (5 хв.)

* Запитання для рефлексії:

* Що нового ви дізналися про козаків із джерел та літератури?

* Чим відрізняється історична правда від художнього бачення?

- * Чому образ козака важливий для сучасної України?
- * Висновок викладача: історія та література формують різні образи, але разом вони створюють цілісну картину козацтва.

8. Домашнє завдання (на вибір):

1. Підготувати презентацію «Козак у народних думах і піснях».
2. Знайти сучасні художні твори (проза, поезія, кіно), де використовується образ козака, і зробити короткий аналіз.

Очікувані результати діяльності здобувачів освіти :

- * Студенти розуміють, як формується історична пам'ять у різних текстах.
- * Уміють порівнювати документ і художній твір.
- * Спробували творчо осмислити образ козака в сучасному контексті.

Рекомендації психолога для діяльності студентів-практикантів під час проходження виробничої педагогічної практики

1. Адаптація : перші заняття варто проводити як ознайомчі, поступово входячи в роль викладача.
2. Комунікація :
 - * звертатися до здобувачів по імені;
 - * використовувати позитивні підкріплення (похвала, підтримка);
 - * уникати порівнянь, що принижують гідність.
3. Психологічний клімат :
 - * починати кожне заняття з короткої «емоційної розминки» (запитання, асоціації, інтерактив);
 - * формувати у процесі спілкування в ході освітнього процесу атмосферу взаємоповаги.
4. Керування стресом :
 - * якщо студент-практикант відчуває хвилювання – застосовувати техніку «глибокого дихання» перед початком заняття чи навіть у процесі його проведення;
 - * мати «резервні завдання» на випадок, якщо план заняття піде не за сценарієм.
5. Рефлексія : після кожного заняття варто записати свої враження: що вдалося, що викликало труднощі, як можна покращити.

Методичні рекомендації до ведення документації виробничої педагогічної практики

Обов'язкові документи :

- * Конспекти занять (не менше 6).
- * Звіт з практики (підсумки, висновки, аналіз проведення профорієнтаційної роботи тощо).
- * Індивідуальний план на весь період практики (має відповідати програмі практики, а також змістові навчальних, позакласних виховних занять, тему науково-дослідної методичної роботи).

Рекомендації для ведення документації :

- * записи вести регулярно;
- * уникати шаблонності;
- * фіксувати власні труднощі та шляхи їх подолання;
- * включати у звіт приклади інтерактивних методів, які використовувалися.

Професіограма з виробничої педагогічної практики

«Назва практики»

здобувача освіти _____ (ПІБ)

курсу, групи, освітнього ступеня, спеціальності

, який працює на посаді _____ в

(назва ЗФПО)

Із програми практики взяти :

- Мета;
- Завдання практики :
 - о інтегральна компетентність;
 - о загальні компетентності;
 - о фахові компетентності спеціальності;
- Види робіт, які повинні бути виконані;
- Кількість залікових уроків, виховних заходів

Програмні результати навчання	Оцінювання ПРН за 100-бальною шкалою та шкалою ЄКТС
Програмні результати навчання: ПРН 01.	
ПРН 02	
ПРН 03	

Загальні висновки :

Загальні й фахові компетентності, програмні результати навчання у здобувача

сформовано на

(ПІБ)

(середньому, достатньому, високому) рівні
(підкреслити)_____

(ПІБ наставника, посада, назва освітньої установи, дата, підпис)

Примітка:

До професіограми з педагогічної практики додається характеристика

Зразок плану-конспекту виховного заняття з історії

Форма проведення : заняття гуртка з історії України

Тема : «Українська революція 1917–1921 рр.: постаті та події у світовій історичній ретроспективі».

Цільова аудиторія: студенти коледжу.

Тривалість : до 90 хв.

1. Мета заняття

Навчальна :

* розширити знання студентів про ключові події та постаті Української революції 1917–1921 рр.;

* показати паралелі між українськими визвольними процесами та світовими історичними подіями початку ХХ ст.

Розвивальна :

* формувати критичне мислення, уміння аналізувати джерела;

* розвивати навички дискусії, роботи в малих групах.

Виховна :

* сприяти усвідомленню значення історичної пам'яті для сучасного українського суспільства;

* виховувати громадянську позицію та відповідальність.

Структура заняття :

1. Організаційний момент (5 хв.)

* Привітання, оголошення теми та мети.

* Мотиваційне запитання: *«Чи можна було уникнути поразки Української революції?»*

2. Вступне слово керівника гуртка (10 хв.)

* Короткий огляд подій 1917–1921 рр.

* Місце Української революції у світовому контексті (зіставлення з подіями у Росії, Центральній Європі).

3. Основна частина (60 хв.)

Форма роботи: інтерактивна лекція + групова робота

*** Міні-лекція (15 хв.):**

* Центральна Рада, Гетьманат, Директорія.

* Діяльність М. Грушевського, П. Скоропадського, С. Петлюри.

* Взаємодія українського визвольного руху з міжнародними силами.

*** Робота з джерелами (15 хв.):**

- * Групи отримують уривки з універсалів Центральної Ради, спогади діячів, міжнародні документи.
- * Завдання: визначити головні ідеї, проблеми та протиріччя.

*** Дискусія «Коло ідей» (20 хв.):**

- * Чи була реальна перспектива створення незалежної української держави у 1917–1921 рр.?
- * Виступи студентів, аргументи на основі джерел.

* Перегляд фрагментів документального фільму / інтерактивної мапи подій.

4. Підбиття підсумків (10 хв.)

- * Загальні висновки: значення революції, її уроки для сучасності.
- * Відповіді на проблемне запитання, поставлене на початку.

5. Рефлексія (5 хв.)

- * Метод «Мікрофон»: *«Що нового я сьогодні зрозумів?»*

Методи і форми роботи:

- * інтерактивна лекція;
- * робота в малих групах;
- * аналіз історичних документів;
- * дискусія;
- * перегляд та обговорення відеоматеріалів.

Засоби навчання:

- * тексти універсалів та документів (роздаткові матеріали);
- * мультимедійна презентація;
- * історичні карти та інтерактивні ресурси;
- * відеофрагменти.

Очікувані результати

Після заняття студенти зможуть :

- * аргументовано висловлювати власну позицію щодо причин і наслідків революції;
- * застосовувати джерельну базу для історичного аналізу;
- * критично порівнювати український визвольний рух із подіями у світі;
- * усвідомлювати значення подій 1917–1921 рр. для формування української державності.

Приклади завдань з педагогіки та психології

Завдання 1.

Скласти психолого-педагогічну характеристику академічної групи коледжу (20–25 студентів), у якій студент-практикант проходить практику.

- * Визначити соціально-демографічний склад групи.
- * Проаналізувати міжособистісні стосунки, наявність лідерів, рівень згуртованості.
- * Визначити мотивацію навчання та професійну спрямованість.
- * Виявити сильні сторони та проблеми у виховній роботі.

Завдання 2.

Виконати спостереження за групою у процесі навчальної та позааудиторної діяльності.

- * Описати особливості взаємин між викладачем та студентами.
- * Визначити, як студенти реагують на зауваження, похвалу, колективні обговорення.
- * Зробити висновки про рівень дисципліни, організованості та самоуправління.

Завдання 3.

Провести міні-опитування у групі (анкетування/бесіду) з метою виявлення:

- * навчальних інтересів та професійних орієнтацій;
 - * ступеня участі студентів у громадському житті коледжу;
 - * взаємодопомоги, підтримки та наявності конфліктних ситуацій.
- На основі результатів підготувати короткий аналітичний звіт.

Завдання 4.

Скласти рекомендації щодо покращення психологічного клімату у студентській групі:

- * як оптимізувати співпрацю між студентами;
- * які методи виховної роботи варто використати;
- * які інтерактивні форми діяльності сприятимуть згуртуванню колективу.

**Методичні рекомендації
щодо написання психолого-педагогічної характеристики академічної
групи / колективу у закладі фахової передвищої освіти**

1. Збір інформації :

- * Використовуйте спостереження на заняттях і поза ними.
- * Проводьте бесіди з викладачами та кураторами.
- * Використовуйте анкетування або соціометрію (для виявлення неформальної структури групи).

2. Структура характеристики :

- ◆ Загальні відомості про групу :
 - * назва спеціальності, курс, кількість студентів;
 - * стать, віковий склад, особливості формування групи.

 - ◆ Соціально-психологічні особливості:
 - * рівень згуртованості;
 - * міжособистісні стосунки, наявність формальних та неформальних лідерів;
 - * психологічний клімат.

 - ◆ Навчально-пізнавальна діяльність:
 - * успішність у навчанні, мотивація;
 - * активність на заняттях, інтереси, рівень пізнавальної самостійності.

 - ◆ Професійна спрямованість:
 - * ставлення до майбутньої професії;
 - * участь у практичних заходах, самоосвіта.

 - ◆ Виховна робота та колективна діяльність:
 - * участь у позааудиторних заходах, ініціативність;
 - * взаємини з кураторами, іншими групами, адміністрацією коледжу.

 - ◆ Проблеми та труднощі:
 - * конфліктність, пасивність частини студентів, недисциплінованість тощо.

 - ◆ Висновки і рекомендації:
 - * як підвищити згуртованість групи;
 - * які методи виховного впливу найбільш ефективні;
 - * пропозиції щодо роботи куратора чи викладача.
- 3. Стиль викладу**
- * Характеристика має бути об'єктивною, науковою, але доступною.

- * Бажано наводити приклади, що підтверджують висновки.
- * Уникати оціночних суджень («погана група», «ліниві студенти») — замість цього описувати факти («частина студентів схильна пропускати заняття», «мотивація до навчання переважно зовнішня»).

4. Обсяг

- * Рекомендовано 3–5 сторінок друкованого тексту.

За такого підходу, шановні студенти-практиканти ви зможете не лише сформулювати уявлення про академічну групу, але й навчитися робити практичні висновки та рекомендації, що є важливим для їхньої педагогічної діяльності.

Зразок психолого-педагогічної характеристики академічної групи

Навчальний заклад : Відокремлений структурний підрозділ «Професійно-педагогічний фаховий коледж Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка»

Група: 21-ІК (ІІ курс, спеціальність «Історія»)

Кількість студентів: 24 особи (8 юнаків, 16 дівчат)

Вік студентів: від 18 до 20 років

Куратор групи: викладач суспільствознавчих дисциплін.

1. Загальні відомості

Група сформована у 2023 році, складається переважно з випускників міських і сільських ліцеїв. Більшість студентів мешкає в гуртожитку, що сприяє розвитку міжособистісних контактів.

2. Соціально-психологічні особливості групи

- * Група характеризується середнім рівнем згуртованості: є активне ядро (7–8 студентів), яке задає тон колективному життю.

- * Виявлено два неформальних лідери: один з високим рівнем організаторських здібностей, інший — з авторитетом завдяки академічним успіхам.

- * Взаємини між студентами переважно доброзичливі, проте іноді спостерігаються поділи на мікрогрупи за інтересами.

- * Психологічний клімат можна визначити як сприятливий, із тенденцією до подальшої консолідації.

3. Навчально-пізнавальна діяльність

- * Успішність групи загалом вище середнього.

- * Мотивація до навчання має переважно прагматичний характер (отримання диплома, перспективи роботи), але близько 1/3 студентів виявляють пізнавальний інтерес до економічних дисциплін.

* Активність на заняттях середня, більшість студентів охоче працюють у групах, однак виявляють пасивність при індивідуальних виступах.

4. Професійна спрямованість

* Значна частина студентів (15 осіб) уже працюють за сумісництвом у сфері торгівлі або бухгалтерії.

* У групі є студенти з чітко вираженою професійною орієнтацією (планують продовжити навчання в університеті та працювати у сфері фінансів).

* Інші розглядають навчання у коледжі як проміжний етап.

5. Виховна робота та колективна діяльність

* Група бере участь у культурно-масових заходах коледжу, однак не всі студенти активно залучені.

* Найбільш згуртовує студентів волонтерська діяльність та спортивні змагання.

* Органи студентського самоврядування функціонують, але потребують більшої ініціативності.

6. Проблеми та труднощі

* Частина студентів має низький рівень самодисципліни, що проявляється у запізненнях та пропусках занять.

* Декілька студентів не виявляють активності в колективній роботі.

* У деяких випадках спостерігається формальний підхід до навчання.

7. Висновки і рекомендації

Група 21-ІК є колективом, що знаходиться на етапі становлення. Вона має сприятливий психологічний клімат, проте потребує посиленої роботи над розвитком організованості та активної участі кожного студента.

Рекомендації:

1. Підтримувати ініціативи активних студентів, залучати їх до організації навчально-виховних заходів.

2. Використовувати методи групової роботи для підвищення залученості менш активних студентів.

3. Розвивати у групі відповідальність та самоуправління через студентські проекти.

4. Сприяти формуванню професійної мотивації через зустрічі з фахівцями, виробничі практики, майстер-класи.

Це приблизний зразок, який студенти-практиканти зможуть використовувати як модель при виконанні завдань, зазначених у методичних рекомендаціях.

Рекомендована та використана література

1. Амельченко Н. Аналіз сучасних навчальних програм щодо громадянської освіти та політичної системи України. Досвід громадянської освіти в країнах Європи. Лабораторія законодавчих ініціатив. «Програма USAID «РАДА: підзвітність, відповідальність, демократичне парламентське представництво» (2017, 11 вересня). URL: <http://surl.li/rsqpf> (дата звернення 25.05.2025).
2. Біла С. Методика викладання історичних та громадянознавчих дисциплін у закладах фахової передвищої освіти : методичні матеріали до семінарських занять. Дрогобич : Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2025. 36 с.
3. Будзар М.М. До проблеми методологічного забезпечення дисциплін історико-культурологічного циклу у вищій школі. *Актуальні проблеми методики навчання історії, правознавства та суспільствознавчих дисциплін*. Харків, 2015. Випуск 7. С. 6–14.
4. Бурлачка М. Освітні тренди викладання історії України в умовах воєнного стану. *Фахова передвища освіта*. 2022. № 4. С. 39–42.
5. Гриньова М., Іванюк І., Паращенко Л. Громадянська парламентська просвіта в закладах освіти України. Аналітичний звіт за результатами соціологічного опитування освітян та учнів / за загальною редакцією Паращенко Л. Київ, 2021. URL: <https://radaprogram.org/publications> (дата звернення 25.05.2025).
6. Гриценко А.П. Можливості використання ІТ-технологій у ході впровадження модельних навчальних програм громадянської та історичної освітніх галузей базової середньої освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету ім. Олександра Довженка*. Сер. : Педагогічні науки. 2022. Вип. 1 (48). С. 108-117. URL: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2022-1-48-108-117> (дата звернення 25.05.2025).
7. Гриценко А.П., Ухналь О.М. Педагогічні умови формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів історії у процесі професійної підготовки. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки : реалії та перспективи* : зб. наук. праць / Міністерство освіти і науки України, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 85. С. 74-79. DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.85.15> (дата звернення 25.05.2025).
8. Гриценко А. П. Формування професійної компетентності майбутніх учителів історії у процесі фахової підготовки: монографія. Суми: ФОП: Цьома С. П., 2021. 358 с.
9. Громадянська освіта та методика її навчання : підручник для студентів педагогічних закладів вищої освіти. / за загальною редакцією Т.В. Бакка, Т.В. Мелещенко. Київ : УОВЦ «Оріон», 2019. 320 с.
10. Громадянська освіта: теорія і методика навчання : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. Київ : ЕТНА–1, 2008. 174 с.
11. Гумен С. Особливості змісту і методики викладання предмету «Громадянська освіта» в закладах освіти. Теорія та методика навчання суспільних

дисциплін: науково-педагогічний журнал. / заг. ред. проф. Михайличенко О.В. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. Вип. 9. С. 141–148.

12. Історія: Україна і світ. 10–11 класи : навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Київ : НREC PRESS, 2022. 64 с.

13. Історія України. Всесвітня історія. 6–11 класи : навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Київ, 2022. 106 с.

14. Кришмарел В.Ю., Малієнко Ю.Б., Мацейків Т.І., Ремех Т.О. Актуальні питання компетентісно орієнтованої методики навчання історії та громадянської освіти в ліцеї : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 334 с.

15. Медіаосвіта в огні : методичні рекомендації для вчителів курсу «Громадянська освіта» / «Історія» : навчально-методичний посібник / Потапова В.І., Дегтярьова Г.А., Мокрогуз О.П., Желіба О.В, Ковач І.М. ; за редакцією Волошенюк О.В., Іванова В.Ф., Євтушенко Р.І. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. 61 с.

16. Методика інноваційного викладання історичних дисциплін у закладах вищої освіти: навчально-методичний посібник / Автор-укладач: А. П. Гриценко. Глухів, 2022. 276 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/363293898_Metodika_innovacijnogo_vikladanna_istoricnih_disciplin_u_zakladah_visoi_osviti (дата звернення: 06.09.2025).

17. Пометун О.І. Актуальні питання формування національної ідентичності учнів у процесі здобуття громадянської та історичної освіти : наукова доповідь на методологічному семінарі НАПН України «Національно-патріотичне виховання дітей та молоді в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України: стратегії і завдання», 6 квітня 2023 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2023. Вип. 9. № 1. С. 1–4. URL: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5116> 8 (дата звернення 25.05.2025).

18. Пометун О.І., Ремех Т.О. Громадянська освіта – новий курс старшої школи: особливості змісту і методики. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/713434/1pdf>. (дата звернення 25.05.2025).

19. Пометун О., Ремех Т. Особливості громадянської освіти як предмета й питання підготовки вчителів. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718350/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8%20%D0%A0%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D1%85%201.pdf> (дата звернення 25.05.2025).

20. Пометун О. І. Реалізація компетентісного підходу в навчанні історії: URL: www.slideshare.net/ippo-kubg/ss-52240198. (дата звернення 25.05.2025).

21. Пригодій М.А. Реалізація профільної середньої освіти професійного спрямування у закладах професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти : наукова доповідь на пленарному засіданні методологічного семінару «Профільна середня освіта: виклики і шляхи реалізації», 4 квітня 2024 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2024. Т. 6. № 1. 2024. С. 1–6. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6112> (дата звернення 25.05.2025).

22. Садовий М. І. (2021). Особливості методики професійно спрямованого навчання загальноосвітніх дисциплін у закладах фахової передвищої освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2021. № 198. С. 55-59. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-198-55-59> (дата звернення 25.05.2025).

Додаткова література

23. Вікторенко І., Горобець Л. Нові професійні ролі та функції сучасного вчителя контексті Концепції нової української школи. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. Слов'янськ, 2019. Вип. 11. С. 93–106. URL: <http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/197377/197523> (дата звернення 25.05.2025).
24. Вчительський конструктор: створіть суперурок. Альманах ГО «Освіторія» / передм. З. Литвин. URL: <https://osvitoria.media/wp-content/uploads/2022/05/%D0%90%D0%BB%D1%8C%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%85.pdf> (дата звернення 25.05.2025).
25. Галюка О. Соціально-професійні ролі вчителя в умовах нової української школи. 2022. URL: <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychna-robota/91-tendentsiyi-suchasnoyi-pidhotovky-maybutnikh-uchyteliv-pochatkovoyi-shkoly/263-sotsialno-profesijni-rol-i-vchitelya-v-umovakh-novoji-ukrajinskoji-shkoli> (дата звернення 25.05.2025).
26. Горопаха Н. М. Педагогічна практика за вимогами кредитно-модульної системи: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки «Дошкільна освіта» / упоряд.: Н. М. Горопаха, Т. І. Поніманська. Київ: Слово, 2009. 280 с.
27. Горохівський П. І. Методика викладання історії: Курс лекцій для студентів денної та заочної форм навчання. Умань: П П Жовтий О. О, 2013. 294 с.
28. Гриценко А.П., Чумаченко О. А. Організація фахової підготовки педагогів для впровадження студій з європейської інтеграції та безпеки засобами цифрових технологій. *Суспільство та національні інтереси*. 2025. № 2 (10). С.133-144. [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-2\(10\)-133-144](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-2(10)-133-144). (дата звернення 25.05.2025).
29. Гриценко А. П., Ткаченко Н. М. Професійна підготовка вчителя нового покоління для об'єднаної Європи XXI століття та розвиток навичок майбутнього у молоді в освітньому середовищі. *Педагогічна академія: наукові записки*. 2025. № 14. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14801231> (дата звернення 25.05.2025).
30. Гуменний Т. Особливості навчання історії в закладах фахової передвищої освіти : дипломна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти : спец. 014.03 Середня освіта (Історія) / Харківська ГПА. Хмельницький: ХГПА, 2023. 74 с.
31. Дофамін для освіти: шукаємо формулу любові до навчання. URL: <https://edutalks.nus.org.ua/> (дата звернення 25.05.2025).
32. Емпатія. URL: <https://www.empatia.pro/empatiya/> (дата звернення 25.05.2022).
33. Історична освіта і сучасність. Як викладати історію школярам і студентам / За ред. Б. Кубіс. Київ, 2007.
34. Кізяков О. В., Кізякова О.В., Малюкова Н.Л. Шкільні підручники з історії: переваги, недоліки та толерантність у викладенні матеріалу (за результатами загальнонаціонального соціологічного дослідження). *Методичний вісник історичного факультету*. 2010. № 10. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. С. 40-56.
35. Курилів В. Методика викладання історії. Курс підвищення кваліфікації вчителя історії. Харків-Торонто.: Ранок, 2008. 256 с.

36. Курок В. П., Гриценко А. П., Ткаченко Н. М. Створення сприятливого інформаційного середовища підготовки майбутніх фахівців у ЗВО. *Педагогічна Академія: наукові записки*, 2024. № 8. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13253435> (дата звернення 25.05.2025).
37. Марковська М. Як учителям підвищити стресостійкість та ресурсність. 2021. Ч. 1. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-uchytelyam-pidvyshhyty-stresostijkist-ta-resursnist-chastyna-1/> (дата звернення 25.05.2025).
38. Марковська М. Як учителю працювати зі своїми емоціями в інклюзивному класі. Пояснює психологиня. 2021. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-uchytelyu-pratsyuvatysya-zi-svoymy-emotsiyamy-v-inklyuzyvnomu-klasi-poyasnyuye-psyhologynya/> (дата звернення 25.05.2025).
39. Місостов Т. Ю. Комплексне поєднання традиційних та інноваційних компонентів навчального курсу «Методика викладання історії в профільній школі, закладах фахової передвищої та вищої освіти» Актуальні проблеми методики навчання історії, правознавства, громадянської освіти та географії : матеріали XV наук.-практ. конф. з міжнар. участю, Харків, 23 листоп. 2023 р.) / Харківський нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; редкол.: Л. Зеленська та ін. Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2024. С. 37–45. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/17010> (дата звернення 25.05.2025).
40. Мороз І. В., Ярошенко О. Г. Педагогічна практика студентів у загальноосвітніх навчальних закладах : навчальний посібник / МОН України. НПУ імені М. П. Драгоманова. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2003. 90 с.
41. Левітас Л. С., Салата О. Методика викладання історії: посібник учителя. Харків: Вид. група «Основа», 2006. 96 с.
42. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи: ухвалено рішенням Колегії МОН України від 27.10.2016 / упоряд. Л. Гриневич, О. Елькін, С. Колашнікова та ін. ; заг. ред. М. Гриценко. Київ. 2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення 25.05.2025).
43. Нова українська школа: путівник для вчителя 5–6 класів : навчально-методичний посібник / за ред. А. Л. Черній ; відп за вип. В. М. Салтишева. Рівне : РОППО, 2022. 168 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1p9yEcZm2Z66tDnOWRK7Yq-ubtSnxIj41/view> (дата звернення 25.05.2025).
44. Навчальні матеріали для вчителя НУШ. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/konferenciyi/serpneva-konferenciya-2018/navchalni-materiali-dlya-roboti-z-pershoklasnikami-v-adaptacijnij-period> (дата звернення 30.08.2022)
45. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. 2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 17.05.2025).
46. Нова українська школа: поради для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.
47. НУШ: Нова українська школа. Смарт-освіта. Проект 2017 року ГО «Смарт Освіта» у партнерстві з Міністерством освіти і науки України для комунікації реформи «Нова Українська Школа»: вебсайт. URL: <https://nus.org.ua/> (дата звернення 25.05.2025).

48. Практичні прийоми створення робочого матеріалу для діяльності вчителя з використанням платформи Canva. URL: https://vseosvita.ua/news/praktychni-priyomy-stvorennia-robochoho-materialu-dlia-diiialnosti-vchytelia-z-vykorystanniam-platformy-canva-45291.html?fbclid=IwAR2VNYG07XwzwyF6hG8Oi-2R2kPDQmqrS2_mVdjPr58UMIZIZdLPPg93vYk (дата звернення 20.08.2025).
49. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей». Київ, 2018. 40 с. URL: http://osvitakoms.at.ua/Dokumentu/2019-2020/programa_u_postupi_do_cinnostej.pdf (дата звернення: 23.05.2025).
50. Салберг Пасі. Фінські уроки 2.0: чого може навчитися світ з освітніх змін у Фінляндії / наук ред. Р. Б. Шиян ; пер. з англ. А. Р. Шиян. Харків : Ранок. 2017. 240 с.
51. Скиба М.. Сучасний педагог – це той, хто розкриває потенціал учнів, а не примушує їх вчити уроки. 2018. URL: <https://uifuture.org/publications/24366-suchasnyi-pedagog/> (дата звернення 25.05.2025).
52. Скирда І. М., Шведова Л.А. Методичне та дидактичне забезпечення шкільних курсів «Історія України» та «Всесвітня історія» (на прикладі співпраці учителів, викладачів, науковців та видавництва). *Методичний вісник історичного факультету*. 2010. № 10. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. С. 90-96.
53. Ткаченко Н. М., Курок В. П., Гриценко А. П. Формування інформаційної культури майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки як вимога інформаційного суспільства: аналіз проблеми. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка»)*. 2024. № 8 (42). С. 599-612. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-8\(42\)-599-612](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-8(42)-599-612) (дата звернення 25.05.2025).
54. Формувальне оцінювання: означення, техніки та інструменти : блог. URL: <http://formativeasua.blogspot.com/>. (дата звернення 25.05.2025).
55. Ціннісні орієнтири сучасної української школи. Київ, 2019. 63 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Serpneva%20conferentcia/2019/Presentasia-Roman-Stesichin.pdf> (дата звернення: 25.05.2025).
56. Швець Т. Вчитель НУШ – людина, яка надихає вчитися. 2020. URL: <https://osvita.ua/school/71971/> (дата звернення 25.05.2025).
57. Юрченко О. 9 типів інтелекту за Говардом Гарднером: який у ваших учнів? 2022. URL: <https://osvitoria.media/experience/9-typiv-intelektu-za-govardom-gardnerom-yakuj-u-vashyh-uchniv/> (дата звернення 25.05.2025).
58. Як оцінювати без оцінок: покрокова інструкція сучасного вчителя. URL: <https://osvitoria.media/experience/yak-otsinyuvaty-bez-otsinok-pokrokovu-instruktsiya-suchasnogo-vchytelya/> (дата звернення 25.05.2025).
59. Яким має бути ідеальний учитель на думку батьків та самих педагогів – опитування. 2021. URL: <https://nus.org.ua/news/yakym-maye-but-y-idealnyj-uchytel-na-dumku-batkiv-ta-samyh-pedagogiv-opytuvannya/> (дата звернення 25.05.2025).
60. 15 цифрових інструментів для формативного оцінювання учнів. URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/4306-15-tsyfrovyykh-instrumentiv-dlia-formatyvnoho-otsiniuvannia-uchniv/>. (дата звернення 25.05.2025).

Посібники та хрестоматії

1. Гриценко А. П. *Історія України. 9 клас. Компетентнісно орієнтовані завдання. Посібник для вчителя*. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 48 с.

2. Гриценко А. П. Історія України. 9 клас. Компетентнісно орієнтовані завдання. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 48 с.
3. Гриценко А. П. *Історія України. 8 клас. Компетентнісно орієнтовані завдання. Посібник для вчителя.* Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 48 с.
4. Гриценко А. П. *Історія України. 8 клас. Компетентнісно орієнтовані завдання.* Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 48 с.
5. Гриценко А. П., Рубленко В.М. *Пропедевтичний курс «Вступ до історії». 5 клас.* Х. : Вид. група «Основа», 2019. 72 с. (Серія «Мій конспект»).
6. Гриценко А. П. *Всесвітня історія. Історія України (інтегрований курс). 6 клас.* Х. : Вид. група «Основа», 2018. 144 с. (Серія «Мій конспект»).
7. Гриценко А. П. *Всесвітня історія. 7 клас.* Х. : Вид. група «Основа», 2018. 87[1] с. (Серія «Мій конспект»).
8. Гриценко А. П. *Всесвітня історія. 8 клас.* Х. : Вид. група «Основа», 2018. 79[1] с. (Серія «Мій конспект»).
9. Гриценко А. П. *Всесвітня історія. 8 клас (за підручником Н.Г. Подалаяк, І.Б. Лукач, Ю.Б. Малієнко).* Х. : Вид. група «Основа», 2017. 86[2] с. (Серія «Мій конспект»).
10. Гриценко А. П. *Всесвітня історія. 11 клас. Стандартний та академічний рівні.* Х. : Вид. група «Основа», 2017. 80 с. (Серія «Мій конспект»).
11. Гриценко А. П. *Усі уроки «Всесвітня історія». 8 клас.* Х.: Вид. група «Основа», 2016. 174[2] с.
12. Гриценко А. П. *Усі уроки «Всесвітня історія». 9 клас.* Харків : Вид. група «Основа», 2016. 235 [5] с.
13. Гриценко А. П. *Всесвітня історія. 7 клас (до підручника О. І. Пометун, Ю.Б. Малієнко).* Х. : Вид. група «Основа», 2016. 72 с. (Серія «Мій конспект»).
14. Гриценко А.П. *Усі уроки «Всесвітня історія». 7 клас.* Х.: Вид. група «Основа», 2015. 190[2] с.
15. Гриценко А.П. Використання ігор під час роботи з інформаційними ресурсами на уроках історії в старших класах. *Ігри у навчанні історії в школі / Автор-упор. К.О. Баханов.* Х.: Вид. група «Основа», 2013. С. 66-74. (Б-ка журн. «Історія та правознавство». Вип. 10(130)).
16. Гриценко А.П. Усі уроки до курсу «Історія України». 10 клас. Стандартний та академічний рівні. Харків: Вид. група «Основа», 2012. 221[3] с.
17. Гриценко А. П. Усі уроки до курсу «Всесвітня історія». 10 клас. Стандартний та академічний рівні. Харків: Вид. група «Основа», 2012. 239[1] с.
18. **Хрестоматія з історії України.** 8 клас. Частина 2 / упоряд. А.П. Гриценко. Х.: Вид. група «Основа», 2017. 108[1] с. (Б-ка журн. «Історія та правознавство». Вип. 1(157)).
19. Хрестоматія з історії України. 8 клас. Частина 1 / упоряд. А.П. Гриценко. Х.: Вид. група «Основа», 2016. 95[1] с. (Б-ка журн. «Історія та правознавство». Вип. 12(156)).
20. **Книга для читання.** Всесвітня історія. 7 клас. / упоряд. А.П. Гриценко. Х.: Вид. група «Основа», 2016. 112 с. (Б-ка журн. «Історія та правознавство». Вип. 3(147)).
21. Книга для читання. Історії України. 7 клас. Частина 1. / упоряд. А.П. Гриценко. Х.: Вид. група «Основа», 2015. 94[2] с. (Б-ка журн. «Історія та правознавство». Вип. 10(142)).

22. Книга для читання. Історії України. 7 клас. Частина 2. / упоряд. А.П. Гриценко. Х.: Вид. група «Основа», 2015. 95[1] с. (Б-ка журн. «Історія та правознавство». Вип. 12(144)).
23. Хрестоматія з історії України. 7 клас. / упоряд. А.П. Гриценко. Х.: Вид. група «Основа», 2015. 109[3] с. (Б-ка журн. «Історія та правознавство». Вип. 7(139)).
24. Хрестоматія зі всесвітньої історії. 7 клас. / упоряд. А.П. Гриценко. Х.: Вид. група «Основа», 2015. 110[2] с. (Б-ка журн. «Історія та правознавство». Вип. 8 (140)).
25. Книга для читання з історії Стародавнього світу. Частина 1. / упоряд. А.П. Гриценко. Х.: Вид. група «Основа», 2014. 110[2] с. (Б-ка журн. «Історія та правознавство». Вип. 04(124)).
26. Книга для читання з історії Стародавнього світу. Частина 2. / упоряд. А.П. Гриценко. Х.: Вид. група «Основа», 2014. 110[2] с. (Б-ка журн. «Історія та правознавство». Вип. 05(125)).
27. Хрестоматія з історії Стародавнього світу. 6 клас / упоряд. А.П. Гриценко. Х.: Вид. група «Основа», 2014. 128[1] с. (Б-ка журн. «Історія та правознавство». Вип. 02(122)).
28. Хрестоматія з історії України. 10 клас. : в 2 ч. Частина 1 / Упорядник А.П. Гриценко. Х.: Вид. група «Основа», 2013. 127[1] с. – (Б-ка журн. «Історія та правознавство». Вип. 04(112)).
29. Хрестоматія з історії України. 10 клас. : в 2 ч. Частина 2 / Упорядник А.П. Гриценко. Х.: Вид. група «Основа», 2013. 127[1] с. (Б-ка журн. «Історія та правознавство». Вип. 05(113)).
30. Хрестоматія зі всесвітньої історії. 10 клас.: в 2 ч. Частина 1 / Упорядник А.П. Гриценко. Х.: Вид. група «Основа», 2013. 126[2] с. (Б-ка журн. «Історія та правознавство». Вип. 08(116)).
31. Хрестоматія зі всесвітньої історії. 10 клас.: в 2 ч. Частина 2 / Упорядник А.П. Гриценко. Х.: Вид. група «Основа», 2013. 127[1] с. (Б-ка журн. «Історія та правознавство». Вип. 09(117)).
32. Гриценко А. П. Хрестоматія зі всесвітньої історії. 11 клас. : в 3 ч. Частина 1. Х.: Вид. група «Основа», 2012. 124[4] с. (Б-ка журн. «Історія та правознавство». Вип. 8 (104)).
33. Гриценко А. П. Хрестоматія зі всесвітньої історії. 11 клас. : в 3 ч. Частина II. – Х.: Вид. група «Основа», 2012. 124[4] с. (Б-ка журн. «Історія та правознавство». Вип. 9 (105)).
34. Гриценко А. П. Хрестоматія зі всесвітньої історії. 11 клас. : в 3 ч. Частина III. – Х.: Вид. група «Основа», 2012. 110[2] с. (Б-ка журн. «Історія та правознавство». Вип. 12 (108)).
35. Гриценко А. П. Хрестоматія з історії України. 11 клас.: в 2 ч. Ч. 1. / [голов. ред. Н. І. Харківська ; ред. О.О. Івакін ; відп. за видання Ю. М. Афанасенко]. Харків: Основа, 2011. 127[1] с. (Бібліотека журналу "Історія та правознавство" : заснована 2004 року ; вип. 8 (92)).
36. Гриценко А. П. Хрестоматія з історії України. 11 клас. : в 2 ч. Ч. 2. / [голов. ред. Н.І. Харківська; ред. О.О. Івакін; відп. за видання Ю. М. Афанасенко]. Харків : Основа, 2011. 127[1] с. (Бібліотека журналу "Історія та правознавство": вип. 9 (93)).

Інформаційні ресурси:

1. Закон України «Про загальну середню освіту». (1999) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14#Text> (дата звернення: 23.04.2025).
2. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 23.04.2025).
3. Конвенція про права дитини. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення: 23.04.2025).
4. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93> (дата звернення 23.04.2025).
5. Сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua> (дата звернення: 23.04.2025).
6. Електронний проект «Архіви школі». URL: <http://rusarchives.ru/school/index.shtml> (дата звернення 25.05.2025).
7. Посилання на джерела з історії України. URL: <http://donklass.com/ukraine.html> (дата звернення 25.05.2025).
8. Все для кабінету історії. URL: http://www.didacta.com.ua/index.php?option=com_virtuemart&page=shop.brow (дата звернення 25.05.2025).
9. Презентації з історії України. URL: <http://teachua.com/ist-ukr> (дата звернення 25.05.2025).
10. Презентації з всесвітньої історії. URL: <http://teachua.com/add/vses-ist> (дата звернення 25.05.2025).
11. Острів знань. Навчання. Електронні матеріали. Шкільні предмети – історія. URL: <http://shkola.ostriv.in.ua/list/code-211469C1327/attr-659E87C8F27> (дата звернення 25.05.2025).
12. Всеукраїнська асоціація викладачів історії та суспільних дисциплін «Нова доба» <http://prev.novadoba.org.ua/>
13. Офіційний портал «Нова доба». <http://www.novadoba.org.ua/> (дата звернення 25.05.2025).
14. Ресурси з громадянської освіти та історії. URL: <http://www.ippo.edu.te.ua/index.php/2009-02-16-09-17-03/2009-03-17-14-43-59> (дата звернення 25.05.2025).
15. "Міжнародна українська школа". Програми, рекомендації, уроки. URL: <http://ukrintschool.org.ua/methodics/istorija.html> (дата звернення 25.05.2025).
16. Освітня новини, підготовка до ЗНО, конспекти уроків. URL: <http://osvita.ua/> (дата звернення 25.05.2025).
17. Колекція відеоуроків. URL: <http://interneturok.ru/ua> (дата звернення 25.05.2025).
18. Перелік посилань на відео для уроків історії України 5-9 клас. URL: <http://metodportal.net/node/10689> (дата звернення 25.05.2025).
19. Таблиця повних уроків. URL: <http://school.xvatit.com/index>. (дата звернення 25.05.2025).
20. Матеріал з історії України для 10 класу <http://school.xvatit.com/index.php?title>. (дата звернення 25.05.2025).

21. Конспекти уроків з правознавства та історії. Методичні рекомендації та методи інтерактивного навчання. URL: <http://konспект.org.ua> (дата звернення 25.05.2025).
22. Цікаві книги з історії України та всесвітньої історії. URL: www.history.vn.ua (дата звернення 25.05.2025).
23. Матеріали з 7 по 11 клас до предметів Історія України, Українська література, Зарубіжна література. URL: http://www.parta.com.ua/ukr/school_program/ (дата звернення 25.05.2025).
24. Мультимедійні підручники з історії. URL: <http://rozumniki.net/catalog/products/istori> (дата звернення 25.05.2025).
25. Оцінювання без знецінювання. Онлайн-курс про сучасні практики оцінювання. URL: <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/410>. (дата звернення 25.05.2025).

Електронне видання

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРОХОДЖЕННЯ
ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ
У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ
ОСВІТИ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ
галузі знань В «Культура, мистецтво та
гуманітарні науки»
спеціальності В 9 «Історія та археологія»**

Навчально-методичний посібник
/ Автор-укладач : Андрій Гриценко.

Підп. до розповсюдження 26.09.2025.
Формат 60x84/8. Умов. друк. арк. 7,09. Зам. № 3530
Видавництво Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка.
41400, м. Глухів, Сумська обл., вул. Київська, 24,

тел/факс (05444) 2-33-06.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №678 від 19.11.2001.

